

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

KOLONIAAL

HOOFDBESTUUR HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
 INLICHTINGDIENST TELEFOON 4519.

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
 TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
 Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Venduhuis „DIE HAGHE“ Dagelijks gelegenheid tot inbreng van goederen ter publieke veiling. Men betaalt **4 pCt** van de opbrengst der verkochte goederen. De Directie: H. KRUIK.

Bede om Hulp.
 Een arme Indische weduwe, die om gezondheidsredenen naar Indië moet terugkeeren, komt voor de verwezenlijking hiervan f 150.— te kort. Zij heeft haar passagegelden 3e kl. op f 150.— na bij elkaar, en kan op de eerstvertrekende boot een plaats krijgen. Wie helpt mede om dit bedrag bijeen te krijgen? Alle beetjes helpen, doch spoedige hulp is noodig. Giften zullen gaarne worden aangenomen bij het Secretariaat van de Vereeniging „Oost en West“, Heulstraat 17, Den Haag.

Ontvangen bedragen:

Hoofds verantwoord K. W. 21-11-18	f 9.—
A. W., den Haag	„ 5.—
Th. S.—v. L., den Haag	„ 3.—
Z. R., den Haag	„ 1.—
G. L., Voorburg	„ 10.—
N., den Haag	„ 35.—
H. Rogge Hzn., Amsterdam	„ 2.50
Donker, Overveen	„ 5.—
A. W. J., Bloemendaal	„ 10.—
W. Hesterman, Amsterdam	„ 10.—
L. A. N., den Haag	„ 2.50
A. H. d. M., den Haag	„ 10.—
S., Bloemendaal	„ 12.—
M. W., den Haag	„ 2.50
G. L. v. H., den Haag	„ 2.50
	f 120.—

brengt en toch zou het Bestuur gaarne zien, dat zij aan het Comité voornoemd een flink bedrag voor de kinderen ter hand kon stellen.

Het Bestuur doet daarom een beroep op ieders steun, om door het nemen van plaatsbewijzen of door het schenken van eene vrijwillige bijdrage, dat goede doel te willen helpen bevorderen en het Bestuur in staat te stellen een flink bedrag aan de Vereeniging te kunnen afdragen.

Namens de Koninklijke Nationale Zangschool,
 J. H. C. SCHWENCKE, Prinsessegracht 20.
 Voorzitter.
 W. F. DE RIDDER, Julianastr. 48, Rijswijk.
 Secretaris.
 W. C. FRANSDONK, Loosduinschedade 104.
 Penningmeester.

Gaarne geven wij hieraan meerdere bekendheid en noodigen de lezers van ons weekblad uit ook hun steentje bij te dragen voor dit goede doel.

In de eerste plaats komen in aanmerking zieke en zwakke kinderen uit behoeftige gezinnen. Hoe meer geld er bijeen komt, hoe meer stumpertjes naar buiten kunnen gaan en gelet op de dure tijden, is het ook een steun in de huishouding van hen, wier kinderen afwezig zijn (besparing van levensmiddelen). Men bereikt dus een dubbel doel.

Zij, die het concert niet bezoeken en toch iets voor een liefdadig doel over hebben, kunnen hun bijdrage zenden aan Mevr. M. ten Bosch-Boscher, Laan van Meerdervoort 187 en aan B. v. Hengel, gep. kapt. Inf. N.-I. L., Wattstraat 6a, die ook genegen is, het te komen halen.
 Red.-Comm.

worden aan de onder 1 bedoelde volksvertegenwoordiging.”

De R. v. I. mag blij wezen, dat hij nog mag blijven bestaan en het niet noodig geacht wordt dat hij afschaft wordt.

Het geheel draagt den schijn, een zwakke afschuw te zijn van Troelstra's eischen.

Gelukkig, dat er niet staat, dat het oogenblikkelijk noodzakelijk is, anders had men al weer een revolutietje.

Met deze verklaring heeft de Indische vereeniging onder haar nieuwen voorzitter, G. Mangoenkoesomo, zich op het glibberig pad der politiek begeven.

Moge zij daardoor de eendracht onder haar leden niet verloren zien gaan, noch ontaarden in een politieke club. De sympathie der buitenstaanders zou ze kunnen inboeten, zonder eenigen invloed uit te oefenen op den gang van zaken in Indië. Ze kan o.i. nuttiger werk verrichten voor haar leden en diensgevolge indirect voor Indië dan haar kracht te verspillen aan politieke propaganda.

XXXV.

Ter kenschetsing van dessa-toestanden geeft de hr. K. in *De Loc.* eenige staaltjes, waarvan we er hier een willen vermelden, als bewijs welke antwoorden er bij een officieel onderzoek verkregen worden.

Bij een overstrooming liep een controleur met een vrijmoedig persoon over den dijk, waarop de dessabewoners in allerijl met have en goed gevlucht waren.

Toen de controleur de vraag deed, of die menschen honger zouden hebben, luidde de wedervraag: Welk antwoord wilt u hebben? Wenscht U eerst te hooren, dat ze geen honger hebben en daarna te vernemen, dat ze wel honger lijden? Aldus werd afgesproken.

Bij het eerst volgende groepje vroeg de geleider in het Javaansch: „Jelui hebben weer eens een overstrooming, ja? Nu, maar het is niet zoo erg als verleden jaar, jelui hebben zeker geen gebrek aan eten?”

Het antwoord luidde in koor: „O, in 't geheel niet.”

Een volgende groep werd als volgt aangesproken: „Ach, soesah hier, nu hebben jelui weer zulk een overstrooming en natuurlijk is al jelui voedsel zeker ook wel weggespoeld. Ik zie hier heelemaal geen padi of bras, geen katella. Zeg me eens, jelui hebben zeker wel honger?”

En het antwoord luidde, zopals verwacht was: „Zeker, we hebben heel veel honger, er is niets om te eten!”

XXXVI.

In Tapanoeli heeft de bevolking zich verzet tegen het openkappen van bosch voor den aanleg van Europeesche cultuurondernemingen.

De controleur vatte — volgens de *Sum. Post* — het gezonde denkbeeld op om de Inl. hoofden persoonlijk te doen kennis maken met de voordeelen van de Europeesche cultures.

Daartoe riep hij de hulp in van den assistent-resident van Simeloengoen en de Karo-landen, den veel besproken heer Tideman.

Deze bracht de hoofden naar een onderneming, waar verscheidene vrije lieden werkzaam zijn, en stelde de hoofden in de gelegenheid zich op de hoogte te stellen van hun bestaan.

Ook werden ze rondgeleid in een sawahstreek, waar

Voor de Militairen.
 Op initiatief van den onder-voorzitter der vereeniging „Oost en West“, Voorzitter der afdeling 's-Gravenhage, den heer R. Zuyderhoff, werd op 15 November j.l. een intekening geopend ten bate van de in den Haag vertoevende maréchaussée's en militairen van leger en vrijwilligen landstorm. Het Secretariaat van de Vereeniging „Oost en West“, Heulstraat 17, den Haag, stelde zich bereid, de ingetee-kende gelden te ontvangen. Deze worden aan den kolonel, commandant der troepen in den Haag afgedragen, ter verdeling naar behoefte. Ruim f 5000.— zijn reeds ontvangen.

De Secretaris,
 E. F. GROOSS.

Liefdadigheids-Concert ten bate van het Haagsch Comité voor het uitzenden van Nederlandsche kinderen naar buiten.

Het Bestuur van de Koninklijke Nationale Zangschool deelt mede, dat op den 3den December 1918, des avonds 8 uur, in het Gebouw voor K. en W. door de Zangschool een groot Liefdadigheids-Concert zal worden gegeven ten bate van het Haagsch Comité voor het uitzenden van Nederlandsche kinderen naar buiten. Voor dit concert is de medewerking van zeer beroemde solisten verkregen.

Uitgevoerd zullen worden verschillende koorwerken van C. v. Rennes, Overeem, Bouwman, Isr, Olman, enz.

Onnoodig is het mede te deelen, dat een uitvoering als deze verbaasd veel kosten met zich mede

Sprokkels.
 XXXIV.

Het is een machtig belangwekkende tijd, dien we beleven, een tijd, waarin tronen kantelen, rijken als kaartenhuizen uit elkaar vallen.

Revoluties, min of meer bloedig, zijn aan de orde van den dag en de kaleidoscoop van Europa's staten geeft telkens wisselende gezichten te aanschouwen.

De „nationale“ week in ons eigen land — waarom spreekt men van „roode“ week, daar er toch niets roods aan was — tot uiting gekomen door het drieste optreden van Mr. Troelstra, heeft weer opnieuw het besef bij ons wakker geroepen van nationale eenheid, en van samenhoorigheid met het vorstenhuis van Oranje.

Het kan niet anders, of al deze gebeurtenissen moeten een diepen indruk maken, op het gemoed der hier vertoevende Oosterlingen. En het is zeker daaruit te verklaren, dat bij den stroom van manifesten en oproepen, zich ook een „verklaring“ is komen voegen van de „Indische Vereeniging“, waarvan het slot luidt: „Voor de ongestoorde en rustige ontwikkeling van Indië tot een zelfstandigen staat is noodzakelijk:

1. instelling eener volksvertegenwoordiging met wetgevende bevoegdheid en opheffing der wetgevende bevoegdheid van den Raad van Indië;
2. hervorming van de positie der directeuren van algemeen bestuur in dien zin, dat zij verantwoordelijk

worden aan de onder 1 bedoelde volksvertegenwoordiging.”

De R. v. I. mag blij wezen, dat hij nog mag blijven bestaan en het niet noodig geacht wordt dat hij afschaft wordt.

Het geheel draagt den schijn, een zwakke afschuw te zijn van Troelstra's eischen.

Gelukkig, dat er niet staat, dat het oogenblikkelijk noodzakelijk is, anders had men al weer een revolutietje.

Met deze verklaring heeft de Indische vereeniging onder haar nieuwen voorzitter, G. Mangoenkoesomo, zich op het glibberig pad der politiek begeven.

Moge zij daardoor de eendracht onder haar leden niet verloren zien gaan, noch ontaarden in een politieke club. De sympathie der buitenstaanders zou ze kunnen inboeten, zonder eenigen invloed uit te oefenen op den gang van zaken in Indië. Ze kan o.i. nuttiger werk verrichten voor haar leden en diensgevolge indirect voor Indië dan haar kracht te verspillen aan politieke propaganda.

XXXV.

Ter kenschetsing van dessa-toestanden geeft de hr. K. in *De Loc.* eenige staaltjes, waarvan we er hier een willen vermelden, als bewijs welke antwoorden er bij een officieel onderzoek verkregen worden.

Bij een overstrooming liep een controleur met een vrijmoedig persoon over den dijk, waarop de dessabewoners in allerijl met have en goed gevlucht waren.

Toen de controleur de vraag deed, of die menschen honger zouden hebben, luidde de wedervraag: Welk antwoord wilt u hebben? Wenscht U eerst te hooren, dat ze geen honger hebben en daarna te vernemen, dat ze wel honger lijden? Aldus werd afgesproken.

Bij het eerst volgende groepje vroeg de geleider in het Javaansch: „Jelui hebben weer eens een overstrooming, ja? Nu, maar het is niet zoo erg als verleden jaar, jelui hebben zeker geen gebrek aan eten?”

Het antwoord luidde in koor: „O, in 't geheel niet.”

Een volgende groep werd als volgt aangesproken: „Ach, soesah hier, nu hebben jelui weer zulk een overstrooming en natuurlijk is al jelui voedsel zeker ook wel weggespoeld. Ik zie hier heelemaal geen padi of bras, geen katella. Zeg me eens, jelui hebben zeker wel honger?”

En het antwoord luidde, zopals verwacht was: „Zeker, we hebben heel veel honger, er is niets om te eten!”

XXXVI.

In Tapanoeli heeft de bevolking zich verzet tegen het openkappen van bosch voor den aanleg van Europeesche cultuurondernemingen.

De controleur vatte — volgens de *Sum. Post* — het gezonde denkbeeld op om de Inl. hoofden persoonlijk te doen kennis maken met de voordeelen van de Europeesche cultures.

Daartoe riep hij de hulp in van den assistent-resident van Simeloengoen en de Karo-landen, den veel besproken heer Tideman.

Deze bracht de hoofden naar een onderneming, waar verscheidene vrije lieden werkzaam zijn, en stelde de hoofden in de gelegenheid zich op de hoogte te stellen van hun bestaan.

Ook werden ze rondgeleid in een sawahstreek, waar

Men vrage prospectus voor het doen uitvoeren volgens teekeningen en bestek van inwendige verbouwingen, sanitaire en electr. installaties, enz.

N.V. voor Binnenhuis-architectuur en Meubelkunst
CORN. VAN DER SLUIJS
 Directeur.
 Oude Molstraat 12 f Den Haag Telefoon 4782

Geheele wooninrichtingen, Meubels naar eigen ontwerpen, Stoffen, Behangsels, Tappijten, Lampen, enz.

hun duidelijk gemaakt werd, dat kostbare irrigatiewerken alleen tot stand kunnen komen in een cultuurland.

Op een andere onderneming hebben ze kunnen zien, hoe het woeste bosch omgezet wordt in een vruchtdragende en arbeidgevendende cultuur-onderneming.

Te Medan stonden ze perplex van wat ze zagen en het was te merken, dat het eenigermate tot hen doordrong, wat door arbeid van een ongecultiveerd land te maken is, en hoe het belang van de Inlandsche bevolking daarbij wel degelijk betrokken is.

Het zal naderhand moeten blijken, welke gevolgen deze methode zal hebben, bij het voorlichten van de bevolking.

Ons lijkt dit aanschouwelijk onderricht verre te verkiezen boven ellenlange redeneeringen.

De methode had ook succes, toen de heer Tideman het vorig jaar met eenige Simeloengoensche hoofden, die indolenter zijn dan hun collega's van de Karolanden, een reis deed naar deze streek om hun te laten zien op welke wijze Inlandsche hoofden invloed ten goede kunnen uitoefenen op de eigen cultuur der bevolking.

H. v. VORDEN.

Persoverzicht.

Waarom geen officieren van het Indisch leger?

Onder dit opschrift schreef onlangs een „oud-kolonel van het Indische Leger“ in *De Nieuwe Courant* het volgende „Ingezonden stuk“:

„Onder de zaken, die door den oorlogstijd onze bijzondere belangstelling hebben gewekt, behooren zowel „organisatie“ als „practisch en vlug handelen.“

Het is tevens gebleken, dat personen, die ten aanzien van deze dingen de noodige geschiktheid bezitten, in ons land schaarsch zijn.

Maar tevens is het gebleken, dat men mannen van wie met eenige zekerheid kon worden verwacht, dat zij organiseerend talent zouden bezitten en dat zij met beslistheid en praktisch inzicht zouden kunnen optreden, als regel werkeloos liet.

Ik heb het oog op de vele in ons land vertoevende Indische officieren en gepensioneerde Indische officieren, waaronder er verscheiden zijn, die onder moeilijke omstandigheden zich de kunst van snel, beslist en oordeelkundig handelen hebben eigen gemaakt; die meermalen plotseling voor de noodzakelijkheid werden geplaatst om zelfstandig organiseerend te moeten optreden en belangrijke beslissingen te moeten nemen omdat door onvoldoende communicatie geen nadere bevelen konden worden gevraagd of afgewacht.

Ofschoon dergelijke mannen beschikbaar zijn en er naar hunkeren om de leeglooprij in Den Haag te verwisselen met werkzaam, krachts-en-wilsinspanning eischend leven, laat men hen thuis. *En men doet zulks opzettelijk, want flinke krachten, die zich meermalen beschikbaar stelden, kregen nimmer eenig antwoord.*

In het Ochtendblad van 6 dezer wordt de jammerlijke regeling (!) van het vervoer der Fransche vluchtelingen beschreven met de aantekening „Het le-

FEUILLETON.

Natuurmonument Lalidjiwo. *)

Het hoogst gelegen Logeergebouw van Java (2515 M, ongeveer 8500 voet).

Hooger dan Tosari, Nongkodjadar, Dieng, Tjibodas en andere bekende lustoorden voor de naar koude snakkende stervelingen uit de lage landen, ligt ergens in Oost Java een klein houten huisje, verschenen tusschen de tjemara-boschen (casuarina), op een plateau vlak onder den steilen, 800 M. hoogen bergwand van den Ardjoeno (3333 M. hoog), aan den eenigen bron met glashelder water die er in wijden omtrek te vinden is en die de waarde verhoogt van dit om wetenschappelijke en esthetische redenen reeds zoo belangrijke plekje. Het is een jachthuisje, in 1871 gebouwd door wijlen den Heer Mac Lennan uit Soerabaja, in den tijd, toen het wild er nog zeer talrijk was en er nog geen jachtwetten bestonden. De tegenwoordige eigenaresse, Mevrouw de Wed. Mac Lennan, woont te Trètés, waar men langs moet om Lalidjiwo te bereiken, en stelt het huisje voor aanvragers beschikbaar tegen een matige vergoeding. Het vreemdelingenboek bewijst, dat hiervan druk gebruik gemaakt wordt; men treft er een zeer groot aantal namen aan, waaronder zelfs beroemde, o.a. van den natuuronderzoeker Prof. Schimper, door wiens studien de flora van den top van den Ardjoeno in de botanische literatuur klassiek is geworden. Het gebouw ligt in een ouden krater, aan een kant geheel doorgebroken en nu bedekt met uitgestrekte Tjemara-boschen en graswidelandsen. Wijd uitzicht naar de vlakte van Soerabaja en Bangil heeft men er niet van uit het huis; men ziet er niets van de steden, de sui-

*) Overgenomen uit „De Java-Bode“ van 1 Aug. 1918. Red.-Comm.

gerbestuur met zijn onvermogen tot organiseeren heeft helaas de leiding.”

Het is diep treurig voor de ongelukkige menschen, die dupe worden van die dilettanten op het gebied van vervoer en verpleging, ook treurig voor den naam van ons volk, terwijl er mannen beschikbaar waren, die al meer met dat bijtje hebben gehakt.

Waarom werd in de Commissie van Onderzoek naar den toestand van het Leger geen enkel gepensionneerd hooggeplaatst Indisch officier benoemd? Zouden mannen, die ten deze geen enkele verantwoordelijkheid voor Hollandsche toestanden dragen, maar die op militair gebied deskundig zijn en die vooral goed met den soldaat weten om te gaan en uit hem te halen wat er in zit, niet beter op hun plaats zijn geweest dan wat veldpredikers?

In het algemeen gaat het niet goed aan om namen te noemen, maar zouden mannen als de oud-Indische generaals Van Daalen, Kronouer of Greve niet meer aangewezen zijn geweest als voorzitter van deze Commissie, in plaats van den vorigen minister van Oorlog.

De tegenwoordige Minister zeide in de Kamer, dat het een hoogstaand man is:— daaraan twijfelt niemand — en dat hij in het leger goed bekend staat. Van meer betekenis is of die voorzitter het leger en militaire toestanden en verhoudingen zelf goed kent. En in geen geval had men iemand mogen nemen, die tot kort geleden verantwoordelijk, althans aansprakelijk was, voor hetgeen men nu door een onderzoek wil blootleggen.

Ik kan die commissie aanbevelen vooral eens Indische officieren te hooren, die gedurende de mobilisatie bij het leger zijn ingedeeld. Men verneemt dan het oordeel van ter zake kundigen, die alles van nabij hebben kunnen gadeslaan.

Om te voorkomen, dat men soms mocht denken, dat schrijver dezes voor eigen parochie preekt, diene dat hij om bijzondere redenen niet voor werkzaamheden als hierboven bedoeld in aanmerking kan komen.

* * *

Het Vaderland schrijft over de *Ontwikkeling op Java* o.m.:

„Veiligheid van personen en goed bestond er nimmer onder de Hindoe-vorsten van den Javaan, hij kende die niet onder zijn Mohammedaansche vorsten, thans kent hij die nog niet.

Men spreekt — en terecht — van den politioneelen wantoestand in Java's binnenlanden, en schrijft het hieraan toe, tot de Inlander moedeloos geworden, niet aan kapitaalvorming hecht en dus blijft die hij was: de economisch totaal weerlooze.

Wanneer de zaak zoo eenvoudig stond, dan ware ons bestuur schromelijk te kort geschoten. Doch schep en onderhoud maar eens een toestand van veiligheid voor persoon en goed onder een bevolking van 30 miljoen zielen, wanneer in haar midden nog steeds het besef ontbreekt, van gemeenschappelijke belangen, dat is gesproken uit een volslagen gebrek aan eenheid en samenhang.

Uit gemis aan eenheid, gebrek aan inwendige organisatie zijn Oostersche Staten veelal na enkele generaties ten onder gegaan. In den bloeitijd van

kerfabrieken, de dessa's en sawah's, maar juist dat geeft het heerlijke gevoel van eens geheel afgescheiden te zijn van de bewoonde wereld en al haar zorgen. De dichtst bij zijnde desa ligt uren ver gaans, en de eenige menschelijke wezens, die men er wel eens in de bosschen ontmoet, zijn de zwavelhalers van den Welifang, wiens zwavelrijkdom door een maatschappij wordt geëxploiteerd, sedert er uit het buitenland niets meer wordt aangevoerd. Een tocht naar dezen interessanten zwavelkrater in zeer aanbevelenswaardig en ook voor dames niet bezwaarlijk; binnen 4 à 5 uur kan men gemakkelijk thuis zijn. Minder gemakkelijk te bestijgen voor het zwakke geslacht is de Ardjoeno, doch onoverkomelijk zijn de moeilijkheden niet voor haar, die door een mannelijke hand over de steilste plekjes getrokken wordt en die toegerust is met wat uithoudingsvermogen en de voor een dergelijke klauterpartij noodzakelijke kleeding; korte rijbroek, stevige schoenen met spijkers, een bergstok met punt en desnoods een touw. Men heeft van uit Lalidjiwo nog slechts 100 M. te stijgen om den top te bereiken, waar men bij helder weer een schitterend uitzicht geniet op de vlakten van Soerabaja en Bangil aan den eenen kant en van Malang aan den anderen terwijl men onderweg geboeid wordt door verscheidene merkwaardige typen van alpine vegetatie; het pollengewijze groeiende Festuca-gras en de Erica-achtigen Gaultheria (Jav. Gondo poerogeur = van het paleis) en Styphelia pungens, afgebeeld op een der seriebriefkaarten der N.I. Vereniging tot Natuurbescherming.

Wie niet voelt voor bergbeklimming, vindt in de onmiddellijke nabijheid van zijn verblijfplaats genoeg interessants. Zoo staat er vlak achter het huis reeds een exemplaar van de door Prof. Schimper speciaal bestudeerde boschbessenboomen, naar hem genaamd Vaccinium Schimperii; verder de beide soorten Javaansche Edelweisz (Gnaphalium en Anaphalis) met haar witte bloemen, de hemelsblauwe klokjes van een campanula-soort (Wahlenbergia), een doovenetel-achtige met paarse bloemen, wilde bramen,

Inrichting voor Physische Therapie

„Wörshofen“ te Ginneken.

Hydrotherapie (Kneippkuur), Electrotherapie, Massage, Vibromassage en Bestralingstherapie (Kunstmatige hoogte zon), Behandeling van Zenuwziekten, Zwakteoostanden, Ontvettingskuren, Chronische Rheumatiek, Maagdarmsstoornissen, Ziekten van Hart en Aders, Halingsorganen, Stofwisselingsziekten, als jicht, diabetes enz.

SPREKUREN: te Ginneken alle werkdagen behalve Dinsdag en Vrijdag. Te Rotterdam: Dinsdag van 12-2 uur, Tuindersstraat 89. Dr. J. C. MOM, Artis.

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging

Specialiteit in Kaartsysteem

DEN HAAG Kneuterdijk 5-7 Tel. H. 1600-924-925

AMSTERDAM Kalverstraat 35 Tel. C. 2153

GRONINGEN Spilsluizen 13 Tel. 2372.

Middelbare School v. Handel en Administratie SWEELINCKSTRAAT 17-19 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

A.F.D. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderhoofd een H. B. S. met 3-jarigen cursus. Bij beschikking van Z. H. E. den Min. van Binnenl. Zaken gelijkgesteld met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

A.F.D. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus**. Eveneens officieel als zoodanig erkend. De 1e en 2e klasse van de beide inrichtingen vallen samen, zoodanig over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-jarige cursus eerst beslist moet worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht. Prospectus en inlichtingen bij den Directeur F. TIJMSMA.

Gereserveerd

voor de firma HAAXMAN & Co. te Amsterdam.

van de meest geroutineerde typiste heeft reeds lang ontdekt, dat de

Monarch

Wahl schrijfmachine ongeëvenaard is.

HOOFDAGENTEN HEYENBROCK HASELAGER & CO. AMSTERDAM - ROTTERDAM. DEN-HAAG

J. F. A. FESEVUR

Militair- en Burgerkleedermaker. Sarphatistr. 27 - Amsterdam. Telefoon NOORD 1907.

Uitrustingen voor Oost- en West-Indië

's-Gravenhaagsche Muziekschool
„DE TOONKUNST”
 Prins Mauritsplein 21 Tel. S. 477 Spreekuur 10-1 en 2-6
 Directie: JAMES ZWART, Artistiek Leider; H. F. PERIZONIUS, Administratie

Instrumentaal, Vocaal en
Theoretisch Onderricht
 Prospectus kosteloos.
 Aanmeldingen dagelijks.

die staten kon de idee van eenheid zich geen baan breken, zelfs niet bij den naderenden ondergang door invallen van buiten. De vorsten hadden hun onderdanen de idee van volkseenheid niet weten bij te brengen.

Aldus ook op Java. Van een algemeen, een volksbelang, is geen sprake. Ook niet bij de groote, Inlandsche vereeniging der *Sarekat Islam*, die zich in hoofdzaak tegen ons bestuur richt.

„De gezichtskring van den Javaanschen desamant”, zegt de heer Goenawan Mangoenkoesomo, „reikt niet verder dan tot de gewone brug van zijn dorp. Onbekend is bij ons het begrip vaderland.” Aldus is ook onze opvatting.

Maar wel weet diezelfde Inlander, dat hij Mohammedaan is en dat zijn desagenooten de Inlanders, die hij op de passars ontmoet, zijn geloofsgenooten zijn. En reeds noemden we de vereeniging, die is een bond van Islamieten, met den Islam als bindmiddel. Haar streven is, we zeiden het reeds, er verre van het algemeen belang te dienen.

Gebrek aan eenheid sproot voort uit gemis aan ontwikkeling. Waarheen zal de *Sarekat Islam* thans nog steeds onwetende en dus tot oordeelen onbekwame menigte voeren? Te laat, veel te laat hebben we ons aan haar ontwikkeling gelegen laten liggen.

Op een krachtige bevordering van het volksonderwijs dient te worden aangestuurd. Van zelf, dat men zich bij den ergerlijken, politioneelen toestand niet mag neerleggen. De Inlandsche voormannen der beweging naar een „Indië vooruit”, zullen in de eerste plaats het Gouvernement hun medewerking niet langer mogen onthouden.

De Javaan heeft recht op veiligheid van persoon en goed.”

* * *

Het Indische mijnbouwvraagstuk.

In het *Alg. Hblad* van 21 dezer lezen wij: „Onder de aangelegenheden, die voor de ontwikkeling van Indië van het hoogste belang zijn, neemt het mijnbouwvraagstuk eene voorname plaats in.

De vele behoeften en nooden van Indië, waarin moet worden voorzien in steeds toenemende progressie, maken het dringend noodzakelijk, dat naar nieuwe, ruim vloeiende bronnen wordt gespeurd, die de middelen moeten leveren om eene geregelden vooruitgang te verzekeren.

Indië bergt, naar wel mag worden aangenomen, in zijnen bodem onmetelijke schatten, waarvan echter nog slechts een klein gedeelte aan het daglicht is gebracht. Genoeg — echter — men denke slechts aan het reusachtig petroleum-bedrijf en de ruime

winsten afwerpende ontginning van tinmijnen — om de overtuiging te vestigen, dat de eerste voorwaarden voor een bloeiend mijnbouwbedrijf in Indië aanwezig zijn.

Hoe dit kan tot stand komen, met het meeste profijt, niet alleen in financieel opzicht, maar ook uit een oogpunt van staats-economie, voor Indië is eene vraag, welker oplossing eene quaestie is van groote urgentie.

Voor eene goede oplossing is echter kennis van het vraagstuk in zijn heelen omvang, waartoe ook behooren de oorzaken van den huidige onbevredigden toestand, een eerste vereischte.

Als eene zeer te waardeeren poging tot vermeerdering der kennis van het Indisch mijnbouwvraagstuk moet worden aangemerkt de belangwekkende arbeid van den ingenieur der S. S. in Indië, met verlof hier te lande, E. P. Wellenstein, van wien bij de firma Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage een doorwrochte verhandeling over dat vraagstuk het licht zag.

Schr. behandelt achtereenvolgens groei en huidige omvang van den mijnbouw, de ontwikkeling der mijnwetgeving tot en met de wet van 1899, de invoering van de wet van 1899, de mijnwetswijziging van 1910 en de periode van 1913 tot 1918, waarin vallen de pogingen om tot ontginning te komen van de Djambische olie-velden, de verlenging van het Billiton-contract en de wijziging van de Indische mijnwet.

Schrijver geeft vervolgens, in een hoofdstuk „Gedraglijn voor de toekomst, Staatsexploitatie en mijnwetgeving,” zijne denkbeelden.”

* * *

De *Leerarennoed* in Ned.-Indië besprekend pleit *De Telegraaf* voor detachacheering van onderwijskrachten naar N.-I., waardoor h.i. meer contact verkregen zal worden tusschen het M. O. in Indië en in het moederland. Het blad schrijft o.m.:

„Is dat contact noodig? Zoolang de tegenwoordige onderwijsinrichtingen nog bestaan, zeer zeker. In dezelfde vakken toch wordt onderwijs gegeven, de eindexamendiploma's geven dezelfde rechten. Bij tusschentijdschen overgang nemen de leerlingen hier te lande plaats in dezelfde klasse, die ze in Indië verlaten hebben. Dit is voor repatrieerende Nederlanders een kwestie van groot gewicht, maar we willen er direct bijvoegen, dat de tegenwoordige toestand een nadeel is voor de Oosterlingen. Men zal moeten komen tot twee soorten scholen: één met laat ons zeggen Europeesch programma, één met Oostersch programma. Men heeft toch evenmin recht de inlanders te Europeaniseeren, als de kinderen der Neder-

roode gloed, en daaronder de grijsgroene tjemarabossen, waaruit het geroep van de herten opklinkt.

Valt de duisternis eindelijk geheel en wilt ge het binnenshuis gezellig warm hebben, dan kan er gestookt worden, doch het kachelkje verspreidt evenveel rook als warmte en bovendien gaven, althans naar onze smaak, de brandende lamp en het gloeiende keukenfornuis vlak naast de zitkamer ruim voldoende warmte.

Overdag is het een genot in het gras te zitten om van de zonnestralen te koesteren; vrees voor venijnige mieren, slangen of schorpioenen behoeft men niet te hebben; voor dat kruipende ongedierte is het hier veel te hoog en droog. Men mist ook met blijdschap de vochtige atmosfeer van de meeste tropische bergwouden, waar haast geen zonnestraal in kap doordringen en door gebrek aan licht en lucht geen ondergroei mogelijk is van struikgewas. De totale afwezigheid van loofboomen verhoogt nog het in het geheel niet Indische karakter van dit landschap met zijn alpine flora. Veel zware, oude woudreuzen ziet men niet onder de tjemara's. Ontzettende boschbranden teisteren in het droge Oost Java vaak de berghellingen, getuige de vele zwart verkoelde stammen. Het boschwezen tracht deze boschbranden tegen te gaan of althans te beperken door het aanleggen van evenwijdige brandsleuven, kaal gekapte breede gordels om den berg heen waardoor het vuur in zijn voortgang gestuit wordt.

Voor hen, die de lust in zich mochten voelen opkomen Lalidjiwo te bezoeken, de volgende inlichtingen. Men verlaat de trein in Modjokorto of Bangil, rijdt met de tram tot Pandahan en verder met karretjes, aan het station te krijgen, tot Prigen, waar alle vervoer per as ophoudt. Hier overnacht men, of anders in het 1/2 uur hooger gelegen Trèts, waar ook een goed hotel is, om den volgende morgen na het ontbijt te paard of per tandoe te stijgen naar Lalidjiwo, dat men in ongeveer 3 1/2 uur bereikt (kosten per paard heen en terug f 4). De meesten gebruiken het huisje slechts als nachtverblijf om den volgende

T. B. VAN DER POL
 Daendelsstraat 39 's-Gravenhage
 Telefoon 5785 H.

Vertrouwd adres van prima Rijkleding voor Dames en Heeren en Avondkleding.

MEUBELLEN
 Artistieke ontwerpen
J. P. STRIJBOS
 (Leeraar school voor Kunstnijverheid)
 REGROOTINGEN ZONDER VERBINDING **N. KUIPER**
 Ridderstraat 28 - Haarlem - Telefoon 3017

HEEREN MODE-ARTIKELEN. HOEDEN.

G. Jonkhoff

HEERESTRAAT 12 - GRONINGEN - TELEF. 1083.

Windsheimer
Mineraalwater
 HOOFDDEPÔT VOOR NEDERLAND
 A. L. BELLE AMSTERDAM
 VROLIKSTRAAT 128
 TEL. Z. 4265-6990

P. F. VAN ROOIJ,
 Telefoon 276 - BREDA - Ginnekenstraat 149
 GROOTE SORTERING IN
Reiskoffers, Portemonnaie's,
Sigarenkokers, Damestasschen, Portefeuilles
Aktentasschen.

DENS' Schoenenmagazijn
 SPUI No. 6, bij de Lange Poten. DEN HAAG.
 Filialen: Tilburg en 's-Hertogenbosch.
 Elegante Modellen. - Goede Pasvorm.
 Uitsluitend EERSTE KLAS Fabrikaten.

A. C. ZWANG Azn
 Veemarktstraat 40 Breda Telefoon Interc. No. 315.
 Piano-, Orgel- en Muziekinstrumentenhandel

een bedstrooachte, een primula-soort enz. Of men dwaalt door de tjemarabossen naar een van de bekoorlijke bergweijtes, waar plat getrapte plekken, afgeknaakte takken en versche sporen wijzen op de aanwezigheid van herten, die men tegen het vallen van den avond dan ook hoort roepen in de bosschen. Wij konden ze echter nooit te zien krijgen, evenmin als het andere groote wild, dat er nog te vinden moet zijn en waarvan talrijke sporen door de bosschen liepen. Waarschijnlijk is het bronnetje vroeger de verzamelaarsplaats geweest van alle dorstige dieren des wouds, die nu verjaagd zijn door het drukke toeristenbezoek en door de nabijheid van de zwavelhalers, die niet ver van het jachthuis als nachtverblijf een atap hut hebben gebouwd, vlak op den grond en slechts voorzien van één noodzakelijke opening voor den ingang om toch vooral niet te veel koude lucht toe te laten. Want koud dat het daar boven zijn kan! Onze thermometer wees bijna elken nacht op den grond een temperatuur aan van enkele graden onder nul, doch de temperatuur in de lucht was meestal om en bij de 5 graden boven het vriespunt, overdag op zijn hoogst 15 graden Celsius. Toch een aardige kou als men gewend is aan de broeiende hitte van de laaglanden! Het is dan ook noodzakelijk, voorzien te zijn van winterkleeren. Voor hen, die beweren niet tegen de vochtige koude van het Indische hooggebergte te kunnen, de geruststellende verzekering, dat Lalidjiwo niet die kille koude heeft van de meeste verblijfplaatsen in de bergen, omdat het zooveel hooger en bij wijze van spreken boven de wolken ligt. Bovendien is het Oosten van Java over het algemeen al minder vochtig dan het overige gedeelte.

's Middags om 5 uur sluit men meestal reeds deuren en ramen, want dan verdwijnt de zon achter een naburige bergtop, wat onmiddellijk merkbaar is aan het dalen van de temperatuur. Laat u echter door de kou niet weerhouden om zoolang mogelijk, in een dikke jas gehuld, van den zonsondergang te genieten, want die is van de bijzondere schoonheid: op den rotsigen, dreigenden top van den Ardjoeno een somber-

landers te verinlandschen. En voor deze laatsten zullen scholen, geheel gelijkwaardig aan de Nederlandsche, behouden moeten blijven. Elke verbetering of verandering in den aard der scholen in het moederland moet zijn reflex hebben op de scholen in Indië. Er moet contact komen en blijven.

Dit contact zien we in de detachering van leeraren. De leeraren toch maken het onderwijs. Een wisseling van leeraren tusschen Indische en Nederlandsche scholen heeft nog andere voordeelen, die we in het kort willen aanstippen.

Een leeraar in Nederland is, wat men noemt een halve ambtenaar. Hij wordt benoemd aan een bepaalde school en kan niet overgeplaatst worden. Van detachering zonder zijn instemming kan dus geen sprake zijn. Ongetwijfeld zijn er jonge, energieke leerkrachten, die wat meer van de wereld willen zien en gaarne een paar jaar in Indië zouden willen lesgeven. Ze zullen daarvoor niet allereerst een geldelijk voordeel verlangen, maar behoud van hun vaste betrekking, van hun pensioenrechten waarvoor de Indische jaren, zooals gebruikelijk is, dubbel zullen tellen. De reis en de werkring zullen hun persoonlijkheid en daardoor hun werk ten goede komen. De door hun detachering opgevalen plaatsen zouden gevoegelijk door Indische collega's met verlof kunnen ingenomen worden. Dit geeft 't voordeel, dat voor hen het verlof langer kon zijn en dat de al of niet hernieuwde kennismaking met het onderwijs in het moederland, ook hun werk in Indië ten goede zou komen. Als de wisseling in Nederland plaats greep na de groote vacantie, waarin gevoegelijk de reis kon gedaan worden, zou het onderwijs er niets dan voordeel bij kunnen vinden.

Het aantal scholen in Nederland is ruim 25 maal zoo groot als dat in Indië, zoodat gegadigden o.i. gemakkelijk gevonden kunnen worden. Er bestaan slechts bureaucratische bezwaren tegen de uitvoering van dit denkbeeld, en als we niet in Nederland leefden, konden die gemakkelijk opgelost worden."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Padibeleening.

In een uitvoerig artikel in *De Loc.* weerlegt de regent van Japara de bezwaren van „Een controleur" tegen zijn denkbeelden en valt eveneens het stelsel van „Een controleur" aan.

Tegenover de mislukte proef in het ressort van den controleur stelt de regent een andere, op zijn initiatief in 1909 door de Afd.-bank te Japara genomen om in den goedkoopsten tijdstip voorschotten te verleenen op voorraden padi in de dessa, die eenvoudig bij den bezitter aan huis door ramitouw werden verzegeld. „Alles werd zonder dwang van de zijde van het Inlandsch bestuur ingelooft niet alleen, doch geen enkel zegel bleek verbroken te zijn, terwijl niet meer voorschot werd gegeven dan ter waarde van hoogstens $\frac{1}{4}$ der verzegelde padi." Daarenboven mocht niet meer dan $\frac{1}{2}$ van het geheele padibezit als zekerheid worden aangenomen, zoodat de leener in den duren tijd de andere helft kon verkoopen om zijn beleende padi in te lossen.

dag den Ardjoeno of den Welirang te beklimmen. Het is echter geriefelijk genoeg ingericht voor een langer verblijf: er is keuken- en eetgerei, tafel- en beddegoed. Alleen voor het eten moet men zelf zorgen: brood en vleesch betreft men uit Bangil, en met den inkoop van petroleum, rijst, eieren, enz. zal de meest mogelijke hulp ondervinden van de eigenaresse te Trètes mevr. de Wed. Mac Lennan, aan wie men eerst vergunning moet vragen, om van het jachthuisje gebruik te mogen maken. De bewaker, een oude mandoer die in Lalidjiwo bijna een halve eeuw lang de jaren zijns levens heeft zien voorbijgaan, is een veelzijdig ontwikkeld man; hij fungeert niet onverdienstelijk voor keukenprinses, huisjongen, kamermeisje en tuinjongen te gelijk. Het huisje is niet bijzonder groot, maar er is zoo gewoerd met de ruimte, dat er toch slaapgelegenheden bestaat voor ongeveer 10 personen. Van muskieten natuurlijk geen sprake; men slaapt er dan ook in echt oud-Hollandsche bedsteden met een schuifgordijntje er voor. Een genot voor de bezoekers zijn de perken en hagen van rozenstruiken (Madame Moreau, Paul Néron, enz.) vol kolossale, dikke knoppen, die echter op deze hoogte uit gebrek aan warmte nooit geheel ontkiemen. Een aardige attractie zijn ook de talrijke vogels, die men zoo hoog niet in zoo grooten getale verwachten zou, o.a. merels (merula javanica), die nu nog zeer tam zijn en tot vlak bij uw stoel komen trippelen, een bewijs, dat de menschen tot nu toe dit kleine wild met rust hebben gelaten. Hoe lang echter zal dit nog het geval zijn, als het grootere wild zal zijn uitgeroeid en de jachtliefhebbers naar nieuwe buit zoeken.

Voor de Nederlandsch-Indische Vereeniging tot Natuurbescherming te Buitenzorg, die alle noodloze vernieling der natuur tegengaat en er naar streeft haar voortbrengselen op de plaats zelve te bestudeeren: de dieren in hun natuurlijke omgeving, de planten op haar natuurlijke groeiplaats, zou Lalidjiwo met de naaste omgeving een waardevolle reservatie zijn, waarvoor dan ook reeds moeite is gedaan. Er bestaat

De vrees van de meerderheid van het Bankbestuur, dat niet veel panden zouden worden ingelost, was oorzaak, dat in één onderdistrict niet meer dan f 2000 voorschot verleend werd. De proef werd niet voortgezet omdat het Bankbestuur den maatregel in strijd achtte met het monopolie der toenmalige pachters der pandhuizen.

Onbekend met de plaatselijke toestanden in het ressort van den controleur kan de regent geen afdoend antwoord geven op de vraag, waarom diens proef met padibeleening mislukt is. Hij vermoedt echter, dat het voornamelijk te wijten is aan het feit, dat de desaloemboengs in de proefneming werden betrokken, waarvoor bij de oprichting bijdragen van de bevolking werden geëischt in den vorm van arbeid en bouwmaterialen als in dien van padi. Bij de tegenover bestuursmaatregelen wantrouwig gestemde bevolking kon de meening gewekt worden, dat het er al weer om te doen was om bijdragen van haar los te krijgen. Dat een bedroevend klein aantal landbouwers er gebruik van maakten, dat ze het meest inferieure gedeelte van haar padi beleenden, en een beleeningssom wenschten ver boven de waarde, zijn volgens den regent evenveel bewijzen, dat Kromo niet gelooven wilde aan beleening in zijn belang, maar dacht aan een poging om de desaloemboeng op een goedkope manier aan padi te helpen, terwijl hij uit het laatste punt opmaakt, „dat wat de padiprijs betreft, meeningsverschil bestond tusschen de van bestuurswege aangestelde pandhouders en de beleeners. En daar het voor de hand ligt, dat de dessa-hoofden op het hart zal zijn gedrukt om het voor hun dessa bestemde bedrag geheel uit te leenen, zullen zij zich niet hebben kunnen onthouden van eenigen dwang tot beleening."

Immers, „menig districts- of onderdistrictshoofd ziet zich niet zelden verplicht dezelfde manoeuvre, doch dan tegenover de dessa-hoofden toe te passen uit vrees, dat hij door zijn chefs, zowel Europeesche als Inlandsche — die dikwijls de fout niet in eigen boezem of bij hun chefs willen zoeken — zal worden aangemerkt als iemand, „die niet veel van de bevolking gedaan kan krijgen."

Een en ander zal bijgedragen hebben om de bedoelde padibeleening op een fiasco te doen uitloopen.

Dat meer dan 50 pct. der beleeners hun schuld niet inlossen, is wellicht te verklaren, doordat er een beleeningssom bedongen zal zijn, die niet veel van den werkelijken marktprijs verschilde. En waar padi van inferieure kwaliteit bij bewaring achteruitgaat in hoedanigheid, hebben ze waarschijnlijk het niet der moeite waard geacht ze in te lossen.

Daarna weerlegt de regent de bezwaren tegen zijn stelsel geopperd. Wordt de padi op rakken van 2 M. breedte geplaatst met tusschengangen van 1 M. breed, zoo behoeven de schuren niet monsterachtig groot te zijn. Omslachtige administratie is niet noodig, daar de taxatie en het wegen van de 3 à 4 hoofdsorten van padi vrij eenvoudig is. Dat er steeds Inlanders zullen zijn, die liever naar den coulanten Chinees zullen loopen, is even waar als dat er Inlanders zijn,

reeds een speciale Lalidjiwo-Commissie, waarvan voorzitter is Dr. Wurth te Malang. Ook bestaat het plan, aan de eigenaresse vergunning te vragen om ten gerieve van de leden van genoemde vereeniging, die Lalidjiwo komen bezoeken, in het huis een klein, speciaal herbarium te mogen deponeren van alle in de buurt voorkomende merkwaardige planten met haar namen en bijzondere eigenschappen, en er ook alle publicaties der vereeniging ter lezing te leggen, terwijl van Lalidjiwo en omgeving een meer wetenschappelijke beschrijving dan deze zal uitgegeven worden, voorzien van foto's.

Dat de vereeniging zoo zeer prijs stelt op het bezit van Lalidjiwo als Natuurmonument, is niet te verwonderen. Zelden toch vindt men een plekje, zoo uitgezocht voor de verschillende smaken en liefhebberijen van alle categorieën van menschen. Voor *bergbeklimmers* is het een zeer gunstig gelegen uitgangspunt voor verscheidene interessante bergtochten; het huisje ligt n.l. zelf al zoo hoog, dat het bereiken van de toppen der omringende bergen een kwestie van slechts een paar uur is. De *geoloog* bevindt zich hier in de onmiddellijke nabijheid van werkende en niet werkende vulkanen: de Welirang met zijn interessanten zwavelkrater, de Ardjoeno met zijn jong-eruptief gesteente, de rookende Kembar (tweeling), de uit een opeenstapeling van lavablokken bestaande Bakal, enz. De *botanicus* heeft zelden gelegenheid, om zoo gemakkelijk, als het ware van uit zijn huis, de merkwaardige alpine flora van het Oost-Javaansche hooggebergte te bestudeeren. De niet deskundigen ten slotte, de niet bestudeerden, eenvoudige natuurliefhebbers, kunnen hier genieten van de droge, zuivere lucht, de eigenaardige vegetatie en de heerlijke, weldoende rust van dit eenzame plekje, dat niet voor niets de naam gekregen heeft van Lalidjiwo (Jav.: lali=vergeten, djiwo=ziel).

M. HORST,

Iste Secretaresse N. I. Vereeniging tot Natuurbescherming.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Gereserveerd voor

Mode-Academie Mevrouw KNUST,
Molenstraat 10, 's-Gravenhage.

Inrichting voor Complete Meubilering
N.V. „L. P. SMULDERS' MEUBELFABRIEK"
Tolbrugstraat 11 - BREDA - Tel. Interc. 235.

Behangerij, Stoffeerderij
..... Matrassen

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL,
FLANEL en KATOEN.

NIUWENDIJK 194-196 AMSTERDAM.

MANTELS, COSTUMES, MANTELCOSTUMES,
STOFFEN, ZIJDE EN REGENMANTELS.

Groote keuze in Costumerokken.

Enorme voorraad in ELEGANTE BLOUSES in Crêpe de Chine, Zijde, Voile ninon en in prima kwaliteit Fluweel en Laken. Uitmuntende Coupe.

N.V. „REFORM"

Directeur: E. BOERMA.

Telefoon 647 - GRONINGEN - Heerenstraat 62

The first class Ladies
and Gentlemen Tailoring.

GEBR. HERS

Tuin-Architecten
JAVALAAN 27
HILVERSUM

bevelen zich aan
voor Aanleg van
Tuinen en Buiten-
plaatsen

Instituut „VAN WIJNGAARDEN",
Neutrale School voor M.U.L.O. Jongens en Meisjes.
2de Schuijstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Z. H. V.

De Zeeuwsch-Hollandsche Verzekeringsbank, Weteringkaade 41, 's-Gravenhage, Tel. H. 528, heeft buitengewoon vrijgevege voorwaarden en zeer billijke premieën voor Ziekte-, Ongevallen-, Aansprakelijkheid- en Arbeidscontract-Verzekering.

ACTIEVE VERTEGENWOORDIGERS GEVRAAGD.

die in stede van geld van de Afd.-bank op te nemen, bij een gelen broeder gaan leenen.

Natuurlijk moet de padi bij gedeelten kunnen worden ingelost, wat bij voldoende en goed geïnstrueerd personeel zeer goed kan, als maar niet alles weer opgedragen wordt aan het met werk overkropt Inl. bestuur.

Dat de overgrote meerderheid der bevolking reeds korten tijd na den oogst geen padi meer zou bezitten, wordt tegengesproken door de in het gewest Rembang maandelijks gehouden opnamen der padivoorraden.

Kan de beleener goedkoopere uitheemsche rijst koopen voor zijn eigen padi, laat hem dat doen; als hij voor zijn 4 picol Javarijst 5 picol uitheemsche kan krijgen, kan hij er des te langer van bestaan.

Het stelsel van den controleur, hierop neerkomende, dat van bestuurswege padi in den goedkoopsten tijd wordt opgekocht om deze in den duren tijd weer tegen kostprijs van de hand te zetten, acht de regent alleen te verdedigen als noodmaatregel. In gewone tijden is het niet aan te raden, daar het niet de minste opvoedende waarde heeft en op den duur de energie van den Inlander zou verslappen.

Bovendien bestaat er alle kans, dat de padi duur zal worden ingekocht en goedkoop verkocht. „Ook zal menig Inlander, vroeger dan noodzakelijk, over voedingsschaarschte klagen, om te maken, dat met den verkoop der opgeschuurde padi spoediger dan noodig een aanvang wordt gemaakt, om die padi met winst (historisch) aan een handelaar te verkoopen.”

De heer Ilgen, de controleur in kwestie, is door het verweer van den regent niet verslagen, doch voelt zich krachtiger dan ooit.

Niet alleen toch heeft de regent niet getracht den aanval op zijn eerste stellingen af te slaan, maar de controleur ontkent, dat het mislukken van de door hem genomen proef te wijten is aan andere oorzaken dan door hemzelf zijn aangegeven.

Dat de regent niet begrijpt, waarom padibeleeningsschuren niet zullen opnemen, terwijl duizenden Inlanders hun kains en preciosa wel in de pandhuizen beleenen, komt volgens den heer Ilgen doordat de regent het groote verschil tusschen beide beleeningen niet inziet. Voor zijn padi kan de Inlander steeds geld krijgen, wat met de kains en preciosa niet het geval is, terwijl zijn padi niet zijn opgespaard kapitaal vormt, zooals dat met de kains en preciosa het geval is, doch het loon is van zijn veldarbeid, dat hij noodig heeft om in zijn dagelijksch onderhoud te voorzien. De heer Ilgen is niet overtuigd, dat de proef, door den regent genomen, geslaagd is. Om dit te beoordeelen zou hij moeten weten: 1e. of de padibezitter voordeel gehad heeft van de beleening van zijn product; 2e. of de beleeners lieden waren, die een grooten voorraad bezaten en dus ook zonder beleening een gedeelte zouden hebben aangehouden tot de marktprijs zou zijn gestegen; 3e. of de beleeners hun pand ingelost hebben met eigen geld of met elders opgenomen geld en te. of de padi na inlossing het eigendom van den beleener of van een padi-opkoper was.

Daarna komt hij nog eens terug op de grootte der schuren.

Op 1 M². kan men 1 picol padi plaatsen. Voor 30.000.000 picol heeft men noodig 30.000.000 M². rak, of een loodsoppervlakte van 10.000.000 M². „Aangezien de vrije ruimte in de loodsen even groot moet zijn, zullen die gebouwen een oppervlakte beslaan van 20.000.000 M². Zijn er totaal 20.000 loodsen noodig, zoo moet iedere loods een oppervlakte hebben van gemiddeld 1000 M². of bij een breedte van 10 M. een lengte van 100 M.

De bouwkosten op f 5 de M². stellende, zou daarvoor noodig zijn een bedrag van f 100.000.000, terwijl de rakken tezamen f 15.000.000 zullen kosten. Bij een gemiddelde beleeningssom van f 2.50 p. p. is daarvoor noodig een kapitaal van f 75.000.000 of totaal een beginkapitaal van f 190.000.000.

En dit reusachtig kapitaal zal nog vergroot moeten worden, indien de beleening in den smaak valt van de bevolking. „Wij kunnen toch moeilijk aan A., B. en C. hulp verschaffen en D., E. en F., die voor de beleening nergens anders terecht kunnen, afwijzen? Waar en hoe moet een grens getrokken worden?”

Koopen wij daarentegen de padi op, zoo kunnen wij, voldoende voorraad ingeslagen hebbende, onze schuren sluiten en de later komende padiverkoopers naar andere opkopers verwijzen. Hoe wil de regent van Japara voorkomen, dat padihandelaren de pandbriefjes opkopen en dan op een gegeven oogenblik alle beleende padi komen opeischen?”

Tusschen den hr. Ilgen en controleur C. heeft zich in *De Loc.* ook een debat ontspannen. Laatstgenoemde is het in hoofdzaak eens met den hr. I., doch zou, althans in zijn afdeeling, den inkoop en de opschuring der padi niet op de onderdistricts-hoofdplaatsen willen zien geschieden, doch in de dessa's, daar in de afd. S. geen korrel padi op de pasars wordt verkocht, hetgeen dus niet anders dan door d w a n g zou te verkrijgen zijn.

Controleur C. wenscht den inkoop te doen geschieden bij de desaloemboeng en den verkoop later te doen plaats hebben al naar de behoefte, dus in deze tijden van voedselschaarschte de rijst te doen distribueeren. Heeft een desaman voor 6 dagen rijst gekocht en komt hij na 3 dagen terug, zoo wordt hem geen rijst gegeven. Dit om handel in rijst te voorkomen en te zorgen, dat ook het behoeftige deel der bevolking voedsel zal kunnen bekomen. Deze wijze van distributie is alleen mogelijk in de dessa, waar ieder persoon en de grootte van zijn gezin bekend is, doch kan niet plaats hebben op de onder-districts-hoofdplaatsen, waar de bemiddelde een mooie kans heeft om op speculatie te koopen en te doen koopen door stroomannen, om bij verkoop een zoet winstje te maken.

Ook zal scherper controle op de z.g. indroging mogelijk zijn, die volgens hem beneden 2 pct. te houden is.

Ondertusschen kwam de adviseur voor het volkscredietwezen al aanstands roet in het eten gooien door een schrijven, gericht aan de hoofden van westelijk bestuur, waarin hij er op wijst, dat de opvatting als zouden de banken instellingen zijn ten algemeenen nutte, in dien zin, dat ze gehouden zijn mede te werken aan de tenuitvoerlegging van door de bestuursambtenaren nuttig geoordeelde of door de bijzondere tijdsomstandigheden geboden maatregelen, onjuist is.

De volksbanken zijn slechts filantropische instellingen in zoverre ze ook op het belang der leeners en niet alleen op het eigenbelang der bank letten.

„Dat standpunt sluit in zich, dat bij het toestaan van iedere leening uitdrukkelijk wordt overwogen, of de cliënt er mede gebaat zal zijn en de bank er niet door geschaad kan worden.”

Tevens waarschuwt hij ertegen, dat de reservefondsen der desaloemboengs, (in totaal f 4.000.000 bedragende en 1/3 van de bedrijfsmiddelen der afd.-banken uitmakende) opgevorderd en ter beschikking van de betrokken gemeenten gesteld worden ter opzeggung van z. g. inkooploemboengs. Indien deze opzeggung op groote schaal geschiedt, zou er een ernstige stoornis komen in het uitleenbedrijf der banken.

Suriname.

Men weet in Suriname verdienstelijke menschen te eeren.

Onder het hoofd „Uren van zonnenschijn” beschrijft „De West” van 27 Augustus de ontvangst bereid aan Dr. E. A. Koch bij gelegenheid van diens bezoek aan de kolonie. Dr. Koch is vele jaren chef geweest van den militair-geneeskundigen dienst in Suriname en heeft zich bij de bevolking zeer bemind weten te maken. Van het uitgeleide hem bij zijn vertrek gedaan hebben wij in der tijd in dit blad mededeeling gedaan.

Uit Oost-Indië naar Nederland terugkeerende heeft Dr. Koch met de *Sitoebondo* de reis over Suriname gemaakt.

„De naam Dr. Koch — aldus „De West” — roept in Suriname allerlei herinneringen op. Talloos velen heeft hij aan zich verplicht. Bekwaam geneesheer, voortreffelijk chirurg, met een hart van goud en onbetaalbaar goed humeur, verspreide hij steeds zonnenschijn om zich heen en gaf een schitterend voorbeeld van de kunst om met een zekere goedmoedigheid bergen arbeid te verzetten. Het bericht dat hij met de *Sitoebondo* een kort bezoek zou brengen aan de kolonie, was dan ook een bron van onuitspre-

UITRUSTINGEN voor INDIE.
Geheel compleet
CIVIEL EN MILITAIR
GEBR. VLES
Breesstraat 177 LEIDEN.
Tel. Int. 393.

F. I. TAVERNE, Arts.
PIET HEINSTRAT 30 's-GRAVENHAGE.

SPREKUREN:
Maandag, Dinsdag, Donderdag en Vrijdag,
van 10.30 tot 1.30 uur.

Behandeling van: *Beenwonden*, waarbij geen rust vereischt wordt, *Suikerziekten*, *Nierziekten*, *Huidziekten* en *Geslachtsziekten*.

F. L. VAN BOMMEL

Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106

**Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.**

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

welbekend bij allen, die met verlof in Nederland vertoeven
DEGELIJK ONDERWIJS in
Duitsch, Engelsch, Fransch, Spaansch, Italiaansch, enz.

Let op het juiste adres der origineele Berlitzschool
over de Waalsche Kerk.

58a NOORDEINDE Niet boven Krul TEL. 2234

Firma J. MÖSSINGER

Heestraat 29 GRONINGEN Telefoon 308.
Chirurgisch Orthopaedisch Instrumentmaker.
Opticien.

ARTIKELEN VOOR ZIEKENVERPLEGING in den
ruimsten zin steeds voorradig.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

**Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.**

J. P. FLECK - Utrecht

Lijnmarkt 19 - Intercomm. Telefoon 1078

COMPLETE WONINGRICHTINGEN
Behangerij Stoffeederij
... Matrassen en Beddenfabriek ...

ALLE SOORTEN DEKENS MOTZUIVERING

kelijke vreugde voor velen. Ieder wilde hem zien, de hand drukken, een attentie bewijzen. En ja, hij was weder geheel de oude! Een en al bedrijvigheid. Voor ieder een hartelijk woord. Overal wilde hij heen. Ook de studenten — die hem gaarne hulde wilden bewijzen — maakte hij gelukkig door een bezoek aan de soos.

.....Dr. Koch verklaarde getroffen te zijn door de ontvangst in Suriname. Hij had wel verwacht, dat nog enkele oud-patiënten hem niet vergeten zouden zijn, maar de ondervonden hartelijkheid overtrof zijn stoutste verwachtingen."

* * *

Suriname is een tweede Kiesvereniging rijk geworden. Deze stelt zich ten doel bekwaamere menschen af te vaardigen naar de Koloniale Staten, mannen van wie verwacht mag worden, dat zij de belangen van de kolonie en het Moederland zullen behartigen door mede te werken o.a. tot:

a. het in het leven roepen of bevorderen eener goede verstandhouding tusschen de verschillende rassen in de Kolonie, met terzijdestelling van elk verschil in godsdienst en afkomst;

b. het nemen van maatregelen en het maken van wetten, die het algemeen belang beoogen, en alles wat belemmerend werkt op de organische ontwikkeling der kolonie tegengaan.

Van den candidaat zal o.m. worden verlangd dat hij zal medewerken tot:

het verkrijgen van financiële onafhankelijkheid van het moederland, door zuinig beheer en het opvoeren der koloniale inkomsten, het laatste met inachtneming van de draagkracht der bevolking en der bedrijven;

het voeren van een krachtige onderwijspolitiek, die zich uitstrekt ook over de jeugd die de school reeds verlaten heeft, een politiek die het onderwijs zooveel mogelijk doet aanpassen aan de eischen van het praktische leven der bevolking;

het bevorderen van immigratie en kolonisatie; het krachtig propageeren van hygiënische maatregelen;

het verbeteren van de verkeersmiddelen in de distrikten en in het binnenland;

kiesrechtuitbreiding; het nemen van maatregelen ter bescherming van het verwaarloosde kind;

geleidelijke decentralisatie van het Bestuur.

* * *

„De West” van 23 Augustus geeft een overzicht van den aanplant van voedingsmiddelen op de plantages. Die aanplant is vrij aanzienlijk. Zoo zijn meer dan 1700 akkers rijst door de plantages in cultuur gebracht.

Hebben over het algemeen de plantages ruimschoots voldaan aan den wensch van het Gouvernement inzake voedselaanplant, er zijn er enkele die in gebreke zijn gebleven. Het Gouvernement heeft besloten om voorloopig geen immigranten toe te wijzen aan deze plantages en evenmin toe te staan dat zij hercontracten met arbeiders sluiten.

Sommige plantages hebben het dubbele of meer dan het dubbele van de verplichte oppervlakte in cultuur gebracht.

* * *

In ons nummer van 9 Mei namen wij uit „De West” van 5 Februari het bericht over dat de monding van het oude kanaal op Coronie geheel verstopt was. Het land ten Oosten daarvan was weggespoeld, behoudens een smalle strook, waardoor een geul was gegraven. Wij merkten daarbij op: „Is het bericht van „De West” juist dan kunnen voor dit distrikt weer goede dagen aanbreken. De achteruitgang van het distrikt is toch voor een groot deel het gevolg geweest van de aanslibbing, die zoowel de loozing als het verkeer belemmerde”.....

In „Suriname” van 30 Augustus vinden wij nu de volgende correspondentie uit Coronie:

„De afspoeling van de kust duurt maar voort. De plaats waar de vuurtoren stond is reeds nagenoeg geheel weggespoeld. Het gevolg daarvan is dat de mailstoomer veel dichterbij de kust kan komen. Als de afspoeling zoo aanhoudt, laat het zich aanzien dat het loozings- en verkeers-vraagstuk voor Coronie op natuurlijke wijze zal opgelost worden.”.....

.....Vergeet u niet dat de mailboot door de afspoeling zooveel dichterbij komt, en de kans groot is, dat binnen niet al te langen tijd de boot tot voor Coronie zal kunnen komen”.....

* * *

Paramaribo is een weekblad rijker geworden: „The Weekly Echo” is n.l. den 14en September weer verschenen. Het blad wijst er op dat de Hollandsche publicaties in het buitenland niet veel kunnen verrichten omdat het Hollandsch buiten Holland en Oost-Indië een doode taal is.

* * *

In „American Industries” van Juli 1918 een artikel van den heer J. B. Percival te Paramaribo over den huidige economischen toestand en de winstgevende industrieën in Suriname.

De periodieken waarin de heer Percival zijne artikelen schrijft zijn hier niet gemakkelijk, althans

niet spoedig, te raadplegen. Wij herhalen daarom ons verzoek om overdrukken der artikelen ter bespreking in ons blad te mogen ontvangen.

Curaçao.

In de Curaçaosche bladen van begin Oct. j.l. lezen wij, dat in de toen gehouden zitting van den Koloniaal Raad is behandeld de ontwerp-verordening, waarbij bepalingen worden vastgesteld betreffende het verleen van vergunningen tot het gebruik van domein voor de exploitatie van motoromnibus-diensten als ondernemingen van openbaar nut op het eiland Curaçao en, na gedachtenwisseling tusschen den heer Procureur-generaal, gemachtigde van den Gouverneur, en 't lid Lansberg, met 5 tegen 4 stemmen aangenomen.

Ook de duurtetoelagwet kwam ter tafel en werd met algemeene stemmen goedgekeurd.

* * *

— Naar luidt van eene in *De Curaçaosche Courant* verschenen bekendmaking, zal de directie der *Curaçaosche Bank*, ter vervanging van de oude bankbiljetten, overgaan tot de geleidelijke uitgifte van nieuwe typen bankbiljetten van de coupures van f 5, f 10.—, f 25.—, f 50.—, f 100.— en f 250.— en van de oude typen van f 1.— en f 2.50 (die dus hun vorm en grootte behouden) tot een bedrag van een miljoen gulden.

De biljetten van f 5.—, f 10.—, f 25.—, f 50.—, f 100.— en f 250.— vertoonen aan de voorzijde in het midden den volgenden tekst:

No. **DE CURACAOSCHE BANK** No.
betaalt aan Toonder
(resp.) Vijf, Tien, Vijf en twintig, Vijftig, Hon-
derd en Tweehonderd en vijftig gulden.
Curaçao, 1918.

* * *

Door den sedert verscheidene jaren op Curaçao woonachtigen Venezuelaanschen generaal, Luis Felipe Nava, is onlangs eene distilleerderij opgericht, waarvan de voortbrengselen, rum en anisao, bereids in den handel zijn gebracht en veel aftrek hebben.

* * *

Op *Moendoe Nobo* is een goed aangelegd sportterrein op feestelijke wijze geopend, welke opening door den Gouverneur, vergezeld van een adjudant, met Z.H.E.G.'s tegenwoordigheid vereerd en door tal van andere belangstellenden bijgewoond werd. De opening werd door de kapel van het garnizoen met muziek opgeluisterd.

* * *

Met groote ingenomenheid nemen de Curaçaosche bladen een bericht over betreffende „*Lepra-bestrijding*”: Een schrijven uit Calcutta aan de *Times of India* vermeldt, dat zeer goede resultaten zijn verkregen met een nieuwe behandeling van lepra, ontdekt door Sir Leonard Rogers.

Er zijn gevallen, dat personen, die vijftien jaar lang aan deze ziekte hadden geleden, door deze nieuwe behandeling zijn genezen en van een Indischen geneesheer, die zelf aan deze ziekte leed en nu reeds twee jaren als volkomen genezen beschouwd kan worden, waardoor het zich laat aanzien, dat de genezingen van blijvende aard zijn.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De *V.S.T.P.* In de *Darmo Kondo* wijst een schrijver er op, hoe door een leider van „*Insulinde*” tweedracht gezaaid wordt in den boezem van de *Vereeniging voor Spoor- en Tramwegpersoneel*. Die leider raadt n.l. Indo's aan niet in de *V.S.T.P.* te blijven, aangezien deze vereeniging uitsluitend de belangen van de Inlanders zou dienen. In Europeesche bladen wordt het bericht verspreid, dat er door „*Insulinde*” een splitsing zou zijn gekomen in de *V.S.T.P.*, dat n.l. Indo's en Inlanders niet meer samengaan. De zaak is echter alleen, dat een besluit genomen is, dat het Europeesche gedeelte en het Inlandsche gedeelte afzonderlijk zou vergaderen, onder leiding van het gemengde bestuur en dat op grond van de overweging, dat onder de Europeesche leden velen zijn, bij wie de Inlandsche leden als ondergeschikten dienen, zoodat deze zich niet geheel vrij zouden kunnen uiten in een gemengde vergadering. Het artikel ontkent ook, dat de *V.S.T.P.* alléén zou werken voor Inlanders, wel echter wordt er thans meer gewerkt voor de Inlandsche leden, aangezien er juist voor deze nog zooveel te doen valt.

Residenten voor de Buitenbezittingen. Naar aanleiding van de drie Residentvacatures voor West-Borneo, Ambon en Timor schrijft de *Neratja*, dat het voor de Regeering een groote moeielijkheid is, tegenwoordig een geschikten Resident te krijgen voor de Buitenbezittingen. Conservatief mag deze niet zijn, noch ook te voortvarend, echter evenmin zwak. Nemen we in aanmerking, schrijft dit blad verder, uit welke groep de candidaat moet komen, dan kan

Hotel de Oude Doelen

In het groote Restaurant Maaltijden volgens de Kaart en tegen vaste prijzen:

Lunch f 3.- per couvert
Diner Concert . . . f 6.- idem.
Souper Concert . f 4.- idem.

Van 3.30 uur tot 5.30 uur
= „THÉ CONCERT”. =
DE DIRECTIE.

Grand Hotel Restaurant
„Central”
De meest bekende Inrichting der Residentie.

MAISON VAN RIJN
Prins Hendrikstraat 28 - DEN HAAG - Tel. H. 4060
Uitzenden van Diners van af 90 cent.
Meermalen bekroond. C. JENNER

Pension FRANS FRANCKEN
Badhuisweg 42-44 - SCHEVENINGEN - Telef. S. 1319.
1^e Klasse Familie-Pension
Den geheelen Winter geopend en verwarmd.

Palace Hotel - Hilversum
Telefoon 21
Familie-Pension 1ste Rang
Het geheele jaar geopend
D. VAN DIJK.

Pension „TANDEM”
GINNEKEN.
Gelegen vlak aan het Mastbosch en aan den tram Breda—Mastbosch.
Telefoon Breda 518.

Wed. H. RAHDER & ZONN
Wijnhandelaren
Filiaal: 's-Gravenhage
Moedkanteor: AMSTERDAM
Filiaal: Arnhem
Kortenaerkade 8, Binnenkant 25, Nieuwe Plein 15.
Tel. H. 3493. Intern. Tel. 389. Tel. 280.
Prijscouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.
Voor Export speciale conditiën.

moet zij samenwerken met die beide tegenover elkaar staande groepen, waarvan niet getuigd kan worden, dat de eene bepaald goed en de andere bepaald slecht is.

Naar aanleiding van het vorenstaande, merkt de redacteur, Abdoel Moeis, op, dat de kiesvereniging *Melajoe* inderdaad dat zuivere standpunt van zich niet partij te stellen voor de Europeesche kandidaten heeft ingenomen. Bij de verkiezing der leden hebben de Inlanders echter weinig in de melk te brokelen, aangezien het aantal Inlandsche kiezers slechts 10 pCt. bedraagt van het totaal. Evenals in den Volksraad zou echter ook in den Gemeenteraad de Inlandsche groep sterk komen staan, indien zij een blok vormde, zich niet aansluitende bij welke andere groep ook. Abdoel Moeis zelf zal echter de zijde blijven kiezen van de fractie, die hij beschouwt als de oppositiepartij, die de belangen van den kleinen man in bescherming neemt.

„Verklaring der Indische Vereniging”.

Met aandacht en belangstelling hebben de in Nederland vertoevende Indonesiërs de groote gebeurtenissen in Europa gevolgd, die zonder twijfel ook voor hun vaderland van bijzondere betekenis zijn.

Algemeen is onder hen de sympathie en de bewondering voor de kalme en waardige houding van regering en volk in Nederland, in deze tijden van ingrijpende hervormingen.

Zelf levende te midden van de verhoogde belangstelling voor politieke vraagstukken, welke uit den aard der zaak slechts de Nederlandsche belangen raken, achten de hier vertoevende Indonesiërs het van groot gewicht, dat regering en volk van Nederland hun volle aandacht blijven schenken aan Indië.

Waar de toekomst der koloniën ten nauwste samenhangt met de hervormingen in Europa in 't algemeen, met die in Nederland in het bijzonder, stelt de „Indische Vereniging” er hoogen prijs op, in volkomen overeenstemming met de wenschen der groote vereenigingen in Indië, bij monde van haar bestuur, het volgende te verklaren:

Voor de ongestoorde en rustige ontwikkeling van Indië tot een zelfstandigen Staat is noodzakelijk:

1. instelling eener volksvertegenwoordiging met wetgevende bevoegdheid en opheffing der wetgevende bevoegdheid van den Raad van Indië;
2. hervorming van de positie der directeuren van algemeen bestuur in dien zin, dat zij verantwoordelijk worden aan de onder 1 bedoelde volksvertegenwoordiging.

Namens de Indische Vereniging,

G. MANGOENKOESOEMO, Voorzitter.

SOERJOMIHARDJO, Secretaris.

DAHLAN ABDOELLAH, Commissaris.

Delft, (Havenstraat 7a), 22 Nov. 1918.

WAT DE CHINEES VERTELT.

S. I. Van de afdeling Malang der *Sarekat Islam* merkt men daar ter plaatse over het algemeen slechts zeer weinig — alzoo de *Bintang Soerabaja*. Zij werkt niet naar buiten; excessen hebben nooit plaats en hoogst zelden zal een Inlander er zich bij voorkomende gelegenheden op beroepen lid van die groote *kongsie* te zijn. Het blijft bij een paar publieke vergaderingen, waarop nu en dan flink en met holle klanken wordt doorgedraafd. In den boezem der vereeniging zelf moet het evenwel minder rustig zijn, iets wat den schrijver sedert eenigen tijd ter oore is gekomen. Men is n.l. tot de ontdekking gekomen — en deze ontdekking is sedert bekend gemaakt — dat er zich onder de bestuursleden iemand bevindt, die met den naam van spion wordt aangeduid. De man zou zich niet ontzien om geheimen, die in den schoot der vereeniging dienden bewaard te blijven, te openbaren aan een prijaji besar, zooals de uitdrukking luidt en waarmede zeer waarschijnlijk of den patih, of den regent, misschien beiden, bedoeld worden. De president van de Centrale *Sarekat Islam* te Soerabaja zou de zaak onderzoeken en het einde zal waarschijnlijk zijn, dat het rotte lid afgesneden wordt van het lichaam en smadelijk weggeworpen. Wij hebben alle reden — alzoo de schrijver — om aan te nemen, dat met den verrader niemand minder dan den president bedoeld wordt. Het plaatselijk Maleische blad laat zich in tamelijk heftige bewoordingen uit over den spion. Nu is het zeker niet kiesch zoo vervolgt de *Bintang Soerabaja*, om zaken, die in de vereeniging geheim moeten blijven, te gaan overbrieven, doch wij vragen op onze beurt, waarom daar-

HAAGSCHE Assurantie..... BRAND enz. 1805 Compagnie voor van

Aanvragen om een Agentschap aan de Directie Hoofdkantoor: Bezuidenhout No. 1, Den Haag

BRAND - BEDRIJF - INBRAAK

Nederl. Handel-Maatschappij.

Gestort Kapitaal f 60,000,000.- Statutaire Reserve - 11,595,462.-

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in het Oosten: Batavia, Soerabaja, Samarang, Bandoeng, Weltevreden, Cheribon, Tegal, Pekalongan, Djember, Solo, Djokjakarta, Tjilatjap, Padang, Medan, Tebing-Tinggi (Deli), Langsa, Kota-Radja, Palembang, Telok-Betong, Pontianak, Bandjermasin, Makasser, Singapore, Penang, Rangoon, Hongkong en Shanghai.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schriftelijke of Telegrafische Crediten. — Reiscreditbrieven. — Deposits. — Rekeningen-Contant. — Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken. — Consignatiecontracten met Cultuurondernemingen. — Verkoop van Producten.

Verzekert U

tegen verlies, vermissing en beschadiging van Uw

Diamanten, Paarden en Bontwerk,

onverschillig hoe en waar in Europa, te land of te water.

VEREENIGD ASSURANTIEKANTOOR

Plein 17a Den Haag

Tel. H. 2872.

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong, Indramajoe, Medan, Menado, Pekalongan, Probelinggo, Semarang, Singapore, Seerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden.

Kapitaal f 35.000.000.- Reserven f 17.400.000.-

HAARLEMSCHE BANKVEREENIGING

HAARLEM, LEIDEN, AALSMEER BEVERWIJK, BLOEMENDAAL EDAM, HILLEGOM, HOOFDORP, LISSE, PURMEREND IJMUIDEN, ZANDVOORT.....

GESTORT KAPITAAL . . . f 4.050.000.— RESERVE ca. f 850.000.—

E. DUNLOP & Co. Heerengracht 442 Amsterdam

met Kantoren in Nederl.-Indië te Batavia, Semarang, Soerabaya, Bandoeng, Padang en Medan.

Export naar Nederl.-Indië, speciaal van alle soorten dranken, provisiën, sigaren, sigaretten enz., als: gedistilleerd, likeuren, wijnen, cognac, champagne, portwijn, sherry, bieren, mineraalwater, limonades. Vleesch- en vischconserven, kaas, melk, Geconserv. vruchten, jams, suiker- en chocoladewerken, bicuits, zeep, parfumeriën, eau de cologne, patent-medicijnen.

het ons niet verwonderen, dat zoovelen tenslotte niet in aanmerking komen voor de gouden pet.

De ambtenaar B.B. toch komt uit Holland, na het behalen van het vereischte diploma, om in Ned.-Indië het Nederlandsch gezag te helpen handhaven. Al zeer spoedig na zijn aankomst wordt hij op een buitenplaats neergezet, waar hij maar heel weinig in aanraking komt met zijn landgenooten of andere menschen, die zijn taal verstaan en spreken. Dra vestigt zich bij hem de overtuiging, dat zijn machtwoord overal den doorslag moet geven. Het een en ander is natuurlijk alleszins geschikt om autoocratische neigingen te ontwikkelen en op lateren leeftijd schrikt hij, wanneer hij kleine lieden ontmoet, die het durven onderstaan een eigen meening te uiten. En het gevolg hiervan is, dat slechts weinigen van die oude ambtenaren liefde kunnen hebben voor het tegenwoordige Inl. volk, dat, in tegenstelling met den ouden tijd, niet meer onderdanig, maar in oppositie is gekomen.

Geen wonder dus, dat de keuze moeielijk is voor de Regeering. Zoo besluit *Neratja*.

De Gemeenteraad van Batavia. In een redactioneel hoofdartikel hekelde hetzelfde blad de wijze, waarop de Europeesche partijen elkaar bij de verkiezingsactie bestrijden en vraagt zich af: of die strijd nu geheel gebaseerd is uitsluitend op de liefde van elk der partijen voor de gemeente? Blijft een dergelijke vurige ijver ook bij het werken voor de gemeente betrecht, dan zal Batavia spoedig met alle recht aanspraak kunnen maken op den titel van „Koningin van het Oosten”. Van de fractie-candidaten zijn slechts de heeren Bik en Schotman in den Raad gekomen, terwijl er ook nog voor den heer Zeydel een kans bestaat. In elk geval staat dus de Raad om. Of zullen de Inlandsche leden zich nu aan de zijde beharen van de fractie? Wat de verandering in den Raad voor de gemeente Batavia zal beteekenen, zal de tijd moeten leeren, zoo eindigt het blad.

In hetzelfde blad motiveert de heer *Abdoel Moeis*, het nieuw verkozen raadslid, zijn standpunt voor de fractie als volgt: Hij beschouwt de fractie als te zijn ontstaan door een oppositie, welke bij een zekere groep van personen is opgewekt door de overtuiging dat de gemeenteraad van Batavia tot heden slechts gewerkt heeft voor de belangen van de meer aanzienlijke en goeude ingezetenen der gemeente (de eerste klasse super-menschen). Zoo lang nu bij hem die overtuiging vaststaat, roept hij al de Oostersche leden van den gemeenteraad op de zijde te kiezen van de fractie, echter zonder daarbij eigen zelfstandigheid op te geven en zonder uit het oog te verliezen: 1. dat de Oosterling niet minder is dan de Westerling. 2. dat de belangen van den Oosterling niet achterstaan bij die van den Westerling en

3. dat de gemeente aan allen gezamenlijk toebehoort. Zij moeten zich niet stellen tegenover verbeteringen in het belang van de meer goeude klassen, maar vooral moeten zij niet vergeten de belangen voor te staan van den kleinen man, wiens lot in de gemeente nog zoo veel te wenschen overlaat. In het licht, dat de auto's der gecombineerde groepen den driekleur voerden, als herkenningsteeken, ziet de heer *Abdoel Moeis* een soort reclame, waarmee die groepen zich als regeerings-partij eiketteren, ondanks hun verklaring, dat hun gemeente-actie staat buiten de politiek. Daarmee hebben zij meteen de fractie als behoorende tot de revolutionaire groepen aangewezen.

Naar aanleiding van het interview van den heer *Nys Bik*, gepubliceerd in het *Bat. Nieuwsblad*, waarschuwt hij de niet Europeesche leden nogmaals om bij het zich aansluiten bij een der groepen (liberaal of radicaal) vooral hun eigen zelfstandig oordeel niet op te geven. Hij wijst op de gelijkenis, welke de heer *Bik* gewenscht achtte in de verhouding tusschen Europeanen en Inlanders met die tusschen Gouvernment en Inlandsch zelfbestuur, waarbij dus de Inlander steeds lager gesteld moet blijven dan de European. Indien mocht blijken, dat de fractie dit inzicht van een harer leden deelt, dan is de tijd gekomen voor de Oosterlingen, om zich vierkant tegen de fractie te keeren. De mogelijkheid, dat de geheele fractie de inzichten zou deelen, acht hij echter uitgesloten, evenals ook de mogelijkheid, dat de N.I.V.B. alle opvattingen zou onderschrijven van de C.E.P. en de K.B. Ten slotte geeft hij den Oosterschen leden de waarschuwing, om zoolang als zij nog niet actief de leiding in handen kunnen nemen, toch onder geen voorwaarde hun zelfstandigheid prijs te geven, in geen geval een passieve houding aan te nemen.

In een later nummer van de *Neratja* komt de heer *Sodikoen Tondokoesoemo* nog eens terug op de gemeenteraadsverkiezingen en het standpunt van de Inlanders in den Gemeenteraad. Ofschoon met de redactie erkennende, dat elke groep eigen belangen heeft, welke zij heeft te beschermen tegen verdringing door die van de andere groepen, meent schrijver, dat de Inlanders een eigen standpunt moeten innemen, gebaseerd op eigen kracht. Wij alleen, vervolgt hij, kunnen volkomen op de hoogte zijn van onze eigen huishoudelijke aangelegenheden in de gemeente. Wat aanleiding is er dus om partij te kiezen voor eenige groep van een andere nationaliteit? Schrijver wil niet zeggen, dat de Inlandsche groep zich vijandig moet stellen tegenover de andere groepen, maar zonder eigen zelfstandigheid op te geven,

tegen zoo heftig wordt uitgevaren, als alles wat behandeld en besproken wordt het daglicht kan zien, iets wat toch het geval zou zijn, als de vereeniging geen andere bedoeling heeft, dan die welke zij in haar vaandel voert.

Een Chin Bibliotheek. In de *Perniagan* en *Sin Po* wordt de opening gemeld van de bibliotheek Chung Hsioh Tung Chuang Hui, welke begint met een vijf-honderdtal boeken van allerlei aard, maar in hoofdzaak boeken handelende over China en Chineesche aangelegenheden. Het doel van de bibliotheek is om door de keuze der lectuur het zelfrespect en zelfbewustzijn van de Chineezers te versterken. De bibliotheek is voorloopig nog maar Zondags van 10-2 uur voor het publiek geopend.

Sumatraansche Volksbewegingen. Hetzelfde blad (*Bintang Soerabaja*) nam uit de *Sinar Sumatra* de volgende beschouwingen over aangaande de bewegingen ter Westkust van Sumatra. Er is een merkwaardige overeenkomst tusschen de volksbewegingen op Java en ter Westkust van Sumatra. Op Java vindt men naast elkaar de *Sarekat Islam* en *Boedi Oetomo*. De eerste organisatie heeft als bindende kracht de orthodoxe Islam, zooals deze is ingevoerd van uit Arabië, dus zonder direct verband met het volksleven, dat zich hier tevoren ontwikkelde. De andere vereeniging daarentegen staat voornamelijk op de basis van eigen Javaanschen *adat* en overlevering, voelt zich in sommige opzichten meer Hindoe dan Moslim en eert in zijn wajang, zijn kunst, zijn mythologie een roemrijk niet-Islamitisch verleden.

Een voorbeeld van den toenemenden invloed der orthodoxe richting gaf het *lebaran*-feest van dit jaar, waarbij naar eisch der leer, de ingang van het nieuwe jaar niet naar berekeningen, maar naar het verschijnen van de nieuwe maan bepaald werd.

Een dergelijke onderscheiding nu in een volksbeweging, welke geleid wordt door bovenal uitheemsche opvattingen, tegenover een, gebaseerd voornamelijk op inheemsche invloeden, vindt men ter Westkust van Sumatra eveneens. Maar toch met eenig onderscheid. Terwijl op Java de Islam in zijn orthodoxen vorm wordt gepropageerd, komt hij op de Westkust van Sumatra in modernen vorm binnen. De beweging toch, welke men daar zou kunnen vergelijken met die der S. I. op Java, de z.g. „*Witte Kaartjes S. I.*”, is doordrongen van leeringen, welke door de jongeren in Egypte worden gegeven. Daar heeft bijv. *Sjeich Mohamad Abdoel* moderne commentaren op den Koran geschreven, die een veelal andere opvatting der teksten huldigen, welke veel meer aansluiten bij het huidige maatschappelijke leven. En de leider der *Witte Kaartjes S. I.*, *Sjeich Abdulla Achmad*, is een overtuigd leerling van hem.

Naast en tegenover deze beweging staat er een, die meer met de B. O. vergeleken kan worden. Hare aanhangers houden den *adat* in eere. En waar deze bijv. door de positie van de vrouw in de Menangkabausche maatschappij heelemaal niet overeenkomt met de streng Mohamedaansche leeringen, kunnen deze leden der *adat*partij uiteraard geen lid zijn van de *Witte Kaartjes S. I.* Zij houden daarentegen — overeenkomstig aan vele B. O. Javanen — vast aan de leeringen der mystieke sekten, zooals die van ouds her in het Menangkabausche land bestaan hebben. Hun organisatie is voornamelijk de *Sarekat Adat Alam Menangkabau* of „*Rode Kaartjes S. I.*”

Het bekende blad de *Oetoesan Melajoe*, dat te Padang verschijnt, is de laatste partij toegedaan en keert zich sterk tegen de andere. Toen zelfs een paar leerlingen van de St.O.V.I.A., in hun laatste vacantie ter Westkust, propaganda voor de Jong-Sumatraansche beweging maakten, heeft de hoofdredacteur van dit blad hen zooveel mogelijk tegengewerkt.

De vrijving, die er tusschen de Witten en de Rooden bestaat, kwam bijv. tot uiting bij de reeds bovengenoemde beëindiging der vasten. Toen vierden de eersten, de modernen, feest, omdat op grond van de berekening het oogenblik was aangebroken. De anderen vasten door, omdat de nieuwe maan nog niet te zien was. Nergens, behalve op Padang, was er, voor zoover bekend, een dergelijke demonstratie, die groote beteekenis heeft.

Teneinde echter deze verwarring in godsdienstige aangelegenheden voor het vervolg te voorkomen, zijn, volgens een bericht van de *Oetoesan Melajoe*, de leiders van de moderne richting van plan om zich per rekest tot de Regeering te wenden, om de aanstelling te verzoeken van een *Moefti* (godsdienstig adviseur) en een *Sjeich al Islam* (godsdiensthooft), die beslissingen kunnen geven in alle vraagstukken, den godsdienst rakende. Men ziet uit dit alles, hoe de Javaansche S. I. naar beide zijden verwantschap heeft. Wat de orthodoxie betreft bij de Rooden, in zake streng — zij het modern — Mohamedanisme bij de „*Witten*”. Vandaar ook, dat de beide *Sarekats* door de *Centrale S. I.* erkend zijn.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Vredesoverleg.

In groote trekken is de vredesconferentie georganiseerd. Men vroeg zich af, hoe de stemmen van allen, die samen aan de zijde der Entente getreden zijn, tot haar recht zouden kunnen komen en hoe daarnaast en daarin dan zij nog zouden kunnen meespreken, die, zonder een zelfstandigen staat te vormen, zich toch als

volwaardige zelfstandigheden beschouwen, zooals de Britsche kroonkoloniën. Volgens 't opgezette plan is dit nu op schijnbaar vrij eenvoudige wijze stelselmatig uiteen gehouden. Alle deelen van 't groote Britsche rijk zullen eerst confedereeren. Wij melden in ons vorig nummer reeds hoe de vertegenwoordiging gedacht is, zooals daar bleek, zal ook Britsch Indië een eigen representant krijgen. Daar zal men tot interne conclusiën komen voor de vredeseischen en toekomstplannen.

Daarna komen te Versailles de gedelegeerden van alle bondgenooten der Entente samen, om hunnerzijds hetzelfde te doen. Daar zal veel gepast en gemeten moeten worden. Ieder hunner zal op reis gaan met een lange verlanglijst van groote en kleine eischen, zooals men die opstelt als men bij eenzijdig beschouwen eigen aandeel bepaalt. Die eischen zullen tot botsingen, tot afkeuring, tot verwijten leiden, zooals dit steeds 't geval is wanneer men 't aandeel te bepalen heeft dat aan een ander toekomt. De eischen zullen eerst tot wenschen, tot verlangens herleid worden, om daarna, ter verzekering van den wereldvrede, beknibbeld en bekort te worden. Vermoedelijk zal niemand geheel tevreden zijn bij 't slot der beraadslagingen, zal ieder vinden, dat alle anderen eigenlijk te veel, maar hij te weinig gekregen heeft. Hierom is 't juist geraden deze besprekingen te houden, vóórdat de overwonnen partij er bij zal zijn.

Het is te voorzien, dat beide conferenties voor zeer moeilijke vraagstukken zullen komen te staan, afgescheiden nog van de verdeeling van den buit, van de oplegging van vergoedingen en van andere vragen, die bij elke vroegere vredesbespreking in mindere of meerdere mate ook altijd te beredderen zijn geweest. Ditmaal komen daar kwestien bij als die van den roep om vrije zelfbeschikking van Zuid-Afrika en zelfs van Britsch-Indië. Zal dit laatste tevreden kunnen zijn met behandeling op gelijken voet als de dominions, zoodat 't een eigen regeering krijgt onder Britsche vlag en met een Britschen gouverneur-generaal. Botha en Smuts zullen den eisch der Afrikaanders, die herstel der republieken willen, niet onbesproken kunnen laten. Weten zij in die richting geen voldoende toezegging te krijgen, dan zal de gisting in Z.-A. niet bezworen kunnen worden. De binnenlandsche vrede zal daar dan niet verzekerd zijn, zelfs al mocht Duitsch Z.W.-Afrika aan de rijkskolonie Z.-Afrika worden toegevoegd.

Voor de inter-geallieerde conferentie doet de vraag zich dadelijk voor in hoever zij ook aan de zich nieuw opgeworpen regeeringen recht tot mede-aanzitten zal toekennen. Egypte is, hoewel onder Britsche leiding, een eigen staat geworden. De Hedschas heeft zich onafhankelijk van Turkije verklaard. Moet de Zionistische staat in wording aanvaard worden met men over hem zal wenschen uit te maken, of zal hij over eigen bestaan en eigen voornemens een woord mogen meespreken? In hoever hebben de deelen van Rusland, die in 't verdrag van Brest Litowsk begrepen werden, en de andere deelen, die zich Ententegetrouw zijn blijven verklaren, een plaats aan de algemeene tafel in te nemen? Zullen alle bondgenooten een gelijkwaardige stem hebben, groot of klein, medestrijder of betalend toeschouwer?

Als de groote en machtige mogendheden ten opzichte van de jonge, deels nog in wording zijnde staten, een inzicht doorvoeren, dat niet strookt met dat der betrokkenen, zou dit dan het denkbeeld van een hechten vrede niet in den grondslag aantasten?

Welke omvang de opzet der Versaillesvergadering beoefent te krijgen, spreekt uit de mededeeling, dat alleen voor de Britsche afdeling ervan een 200-tal personen zullen overkomen, vóór 't meerendeel bureauambtenaren. In Parijs worden groote hotels en geheele woning-complexen voor deze en voor de Amerikaansche afdeling gehuurd.

Nadat uit de daar te voeren beraadslagingen de conclusiën zullen zijn vastgelegd, die de overwinnende partij aan de overwonnen centralen zal voorleggen, heeft de derde conferentie plaats, waarbij vertegenwoordigers van allen, die aan den oorlog hebben deelgenomen, zullen aanzitten.

Voor de uitvoering van deze anders eenvoudige formule zullen zich ditmaal soortgelijke moeilijkheden voordoen als wij zooeven vermeldde. Hoe moet b.v. Oostenrijk daar vertegenwoordigd worden, gesplitst als 't zich heeft in een zestal zelfstandigheden? Moet Duitschland als geheel spreken, of krijgen de D. staten een eigen vertegenwoordiger? In hoever wil men rekening houden met 't zelfbeschikkingsrecht der volkeren van de Balkanlappendeken? Daar 't verdrag van Brest Litowsk voor ongeldig is verklaard, zal de Russische regeering niet buiten 't geding kunnen blijven, maar zal men de Sowjetregeering beschouwen als die, welke voor en namens Rusland over de toekomstige plaats van 't Russische volk in de groote volkeren- en statengemeenschap mag beslissen?

Eindelijk is o.i. nog een zeer belangrijke kwestie tijdig onder de oogen te zien. Zullen de besprekingen tot conclusiën mogen leiden zonder dat de neutralen daarbij gekend zijn? Er zullen natuurlijk punten zijn, waarover de neutralen niet gehoord behoeven te worden en waarover deze ook niet om recht tot medespreken zullen vragen. Maar daarentegen zal bij vele andere beslissingen het belang van de neutralen in groote mate wel gemoeid gaan, ja zelfs in gelijke mate als dat van hen, die oorlogspartij zijn geweest en die voortaan allen toch weer neutralen worden. Noemen wij b.v. alles wat betrekking heeft op de handelsrelatiën, en op den volkerenbond.

't Lijkt ons bijna onmogelijk om vooruit aan te nemen

Rotterdamsche Bankvereeniging

Kapitaal en Reserven f 66.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 'S-GRAVENHAGE

Boempjes	Rokin	Mauritskade
Delfshaven Feijenoord Glabbeek Schiedam Vlaardingen	Zaandam	Bezuidenhout Kruisstraat Naaldwijk Rijswijk Scheveningen

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Depositoren.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereeniging

Kapitaal en Reserven f 7.200.000.-

Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar Alphen a/d Rijn Amersfoort Apeldoorn Arnhem Assen Barneveld Bodegraven Boreulo Boskoop Coevorden Culemborg Deilt Den Burg (Texel) Deventer Doornik Dokkum Dordrecht Drachten Ede Franeker	Geldermalsen Gouda Gorinchem Groenlo Groningen Haarlem Harlingen Heersveen Helder (den) Hengelo (O.) Hoogeveen Hoogezand Huist Katwijk Leeuwarden Leiden Lochem Meppel Middelburg Nijmegen Oostburg	Purmerend Schagen Schoonhoven Slidrecht Sneek Stadskanaal Terneuzen Tholen Tiel Uithoorn Utrecht Veendam Veenendaal Vlissingen Wildervank Woerden IJmuiden Zeist Zierikzee Zutphen Zwijndrecht
---	---	--

DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

MEIJER & Co.

Commissionairs in Effecten.

Rokin 55 Amsterdam

SPECIALE AFDEELING INCOURANTE FONDSEN.

Vraag en aanbod van Indische Fondsen.

Vertegenwoordigd te 's-Gravenhage.

TAAMS & KEYSER

Bankstraat 10 's-Gravenhage

IN EFFECTEN.

Speciale afdeling Incourante Fondsen.

Cultures - Industrie - Handel.

Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.

COUPONS. REK.-COURANT.

NEDERLANDSCH-INDISCHE ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ

OPGERICHT IN 1857.

Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14

BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE

BANKZAKEN.

SAFE-DEPOSIT.

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank.

Hoofdk.: N.-Z. Voorburgwal 65 (Geb. Unicum), A'dam.

CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke

zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en

verlofgangers.

SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

ONDERLINGE LEVENSVZERZEKERING VAN EIGEN HULP

Hoofdkantoor: 's-GRAVENHAGE, Kortenaerkade 3. Bijkantoor: BATAVIA, Passer Pisang.

Verlaagde Indische Tarieven met Aandeel in de Winst.

Vraagt deze tarieven en gij zult Uwe levensverzekering sluiten bij de O. L. v. E. H.

Men vindt er in behandeld: Specerijen (slot), door H. J. Wigman Sr. — Aetherische oliën, door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Vezelstoffen, door Dr. J. Dekker (Katoen, kapok, plantenzijde, cocosvezel, agavevezels, Manila-hennep, Java-jute, enz.). — Indigo (eerste gedeelte), door C. J. van Lookeren Campagne.

Handelsberichten.

No. 610 (van 20 Nov.) bevat mededeelingen over het handelsverkeer tusschen Japan en Ned.-Indië, hetwelk gedurende den oorlog een buitengewone vlucht heeft genomen. Hoe groot de toeneming van dit verkeer wel is, blijkt uit eene vergelijking der aan de officieele Japansche statistieken ontleende in- en uitvoercijfers over het tijdvak van 1 Januari tot ultimo 1918 met die over het geheele jaar '17. De uitvoer van Ned.-Indië naar Japan over het geheele jaar '17 toch bedroeg 17.333.100 yen, terwijl over het eerste halfjaar van '18 reeds een bedrag van 14.062.399 yen werd bereikt. De uitvoer van Japan naar Ned.-Indië bedroeg over de zelfde tijdvakken 36.345.840 en 30.419.399 yen.

Verder vindt men in dit Nr. o.m. nog korte gegevens over de eilanden Bali en Lombok, voornamelijk met betrekking op den landbouw, de nijverheid en den uit- en invoerhandel.

De Tropische Natuur.

In de Sept.-afl. van het orgaan der Ned.-Indische Natuur-Historische Vereeniging schrijft Edw. Jacobson een interessant artikel over den kamping oetan (Nemorhaedus sumatrensis Gray), of Sumatraansche Antilope (berg geit-antilope). Het dier geniet de gesurpeerde reputatie zeer zeldzaam te zijn, wat volgens schr. geenszins het geval is, daar het in de Padangsche Bovenlanden niet alleen op bijna alle hoogere bergen voorkomt, doch in sommige streken ook op lagere bergketens vrij algemeen. De kamping oetan is zeer kieskeurig in zijn voedsel en weigert in gevangenschap halstarrig alle planten die niet in zijn smaak vallen. De heer Jacobson zegt dat het daardoor moeilijk, zoo niet onmogelijk zal zijn het dier levend naar Europa te brengen; voor zoover hem bekend, is het dan ook tot nu toe niet gelukt.

De schr. voegt enkele afbeeldingen toe naar fotografische opnamen; hij gelooft dat nog nimmer een kamping oetan aldus in een tijdschrift werd vertoond.

H. A. B. Bünnemeyer besluit zijn beschrijving van een toch naar het Diengplateau, hoofdzakelijk voor het verzamelen van plantmateriaal aldaar. — Verder o.a. het vervolg van B. A. de Ruiter's artikel: De verdediger der witte mieren-koningin.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 47: De suiker en de oorlog, door Dr. H. C. Prinsen Geerligts (slot). — Crade rubber and compounding ingredients, besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Een nieuwe rubberziekte in Malakka, besproken door Prof. Joh. Westerdijk. — Deli Planters-Vereeniging. — Uitvoer der voornaamste handelsartikelen uit het vrije verkeer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiële berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Zending.

Op zendingsgebied verschenen 2 geschriftjes, n.l. De Zendingssklok. Een verhaal uit den zendingarbeid op Nias, door J. N. Bieger. Tweede druk. (Oegstgeest, Zendingsbureau); en

De Nederlandsche Zendingsscheiding gedurende zestig jaren 1858—1918, door Ds. Lindenberg (Rotterdam, Ned. Zending-Vereeniging, Westzeedijk 345).

Voorts bevat het Nov.-Nr. van De Rijsche Zending o.m. De laatste levensdagen van den Ephorus Dr. J. J. Nommensen (slot). — De Perhoeddam in Deli, door P. G. — Laatste berichten uit onze Oost.

De Javapost.

Pastoor H. Geurtjens die zoo talentvol schrijft over de bewoners der eilanden onder welke hij als missionaris werkzaam is, begint in de Java-Post van 6 Sept. weder een nieuwe serie schetsjes onder den ietwat onmogelijken titel „Gekrabbel over Tenimbareesch gebabbel“.

Locale Belangen.

Afl. 5 van den 6en jaargang bevat o.m.: Hoogere decentralisatie, door W. Ch. Meijroos (naar aanleiding der nieuw ontworpen bestuurs-reorganisatie). — Over de Semarangsche concept-bouwverordening (vervolg), door Ir. Th. Karsten. — Decentraliana (Belastingheffing door Inlandsche gemeenten).

Teysmannia.

Inhoud van Afl. 6 (29e jaargang). De samenstelling van rijstkorrel en bibit, door Dr. C. van Rossem en F. W. Weber. — Uit 's Lands Plantentuin, door C. Daubanton (Stanhoepa Wardii, Lodd. — Wagatea spicata Dalz. — Dendrocalamus giganteus Munro). — Over het voorkomen en het gebruik van Indische hennep in Ned.-Indië, door Dr. W. G. Boorsma. — Katoencultuur in Demak, door G. J. Vink. — Boekbespreking. — Sprokkelingen op landbouwgebied.

De sneeuwrens op Nieuw-Guinea.

No. 4 van den 1en Bundel der Verh. van het Bataafsche Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, bevat den tekst eener belangrijke voordracht van den heer J. W. van Nouhuys over de vaststelling eener tropische sneeuwrens op Nieuw-Guinea.

Indische verhalen.

De Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur te Amsterdam heeft de rubriek Indische belletrie verrijkt met een bundel verhalen van Augusta de Wit, waarin o.m. zijn opgenomen. Stemmen van den wind op de Bataksche hoogvlakte, de Wake bij de Brug, een Javaan en andere.

Verder verscheen (bij L. J. Veen te Amsterdam) aan de hand van de niet minder bekende schrijfster Mevr. M. C. Kooy—van Zeggelen onder den verzameltitel „Indische mysterieën“ een drietal schetsen: De heilige boom, kostbare sproke en Oud Atchin.

De Navorscher.

In de laatste afleveringen van dit tijdschrift publiceert de heer F. E. baron Mulert eenige korte, uit archieven geputte, historische bescheiden, n.l.

Een testamentaire schikking door Willem Corneliszoon Schouten gemaakt voor den aanvang van zijn wereldreis in 1615; en

Een brief van den waarn. gouverneur Versterre van Suriname, aan de Staten van Zeeland, tijdens den oorlog van 1672—1674 (o.a. over genomen maatregelen tegen een vloot van tien Engelsche schepen, welke was gezien „omtrent de revier van Corenteyn“ en „deweke van intentie waeren, om herwaerts te komen“).

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 34 bevat o.m.: De Koeboe's (vervolg), door N. — Een waarschuwend woord tot hen, die een werkkring in de cultures wenschen te zoeken, door B. Alkema. — Schetsen van Sumatra's Westkust (Poeloe Pisang, Aneklouf en Karbouwengat), door K. (slot).

De antithese in de Koloniën.

Onder dit opschrift bevat het 23-Nov. nummer van de „Vrijzinnig Democraat“ eene beschouwing, ondertekend X., welke ongetwijfeld overweging verdient.

De schrijver laakt in de jongste Troonrede de volgende zinsnede: „Met name wordt de hooge beteekenis van den arbeid der Christelijke Zending erkend“;

Overtuigd niet alleen van de hooge, maar bovenal en zelfs in meerzijdigen zin zeer gunstige beteekenis der zending, staat de schr. op het standpunt dat goede wijn geen krans behoeft en dat de zending niet nog een extra overheids, regeerings- of partij-etiket van provocante uitwerking opgeplakt behoeft te worden. Laat haar maar rustig in stille haren zegenrijken arbeid beginnen en voortzetten langs de eigen gekozen paden en pas op haar toe — het anders zoo fatale en thans gelukkig overleefde „laissez faire, laissez aller“ volgens in den goeden zin van het woord „liberale opvatting“.

Om van het bedenkelijke der koninklijke woorden een begrip te kunnen krijgen stelle men zich voor — zegt X. — dat het Staatshoofd in een Troonrede speciaal zou gewezen hebben op de hooge beteekenis, de beschavingswaarde, de voortreffelijkheid van de Ned. Herv. Kerk voor Nederland. Wat tengevolge daarvan gebeuren zou kan hij niet precies zeggen, maar iets verblijdends en voor de nationale samenleving heilzaams zou het stellig niet zijn.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Klein-notarisexamen.

De bij het Koninklijk besluit van 12 Februari 1913 No. 130 (Staatsblad No. 54) ingestelde commissie voor het afnemen hier te lande van het zoogenaamd klein-notarisexamen, bedoeld in de artt. 16g tot 16i van het Reglement op het Notarisambt in Nederl.-Indië, maakt, ingevolge art. II van genoemd besluit bekend, dat in de maand December 1918, op nader te bepalen dagen, aan de met verlof hier te lande vertoevende ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur in Nederlandsch-Indië gelegenheid zal worden gegeven tot het afleggen van bovenbedoeld examen, waarvoor een bedrag van f 30 (dertig gulden) verschuldigd zal zijn.

Zij, die tot dit examen wenschen te worden toegelaten, moeten zich vóór 4 December a.s., met opgaf van hun adres, schriftelijk aanmelden bij den secretaris der commissie (mr. P. F. Woesthoff, O.-I. rechterlijk ambtenaar met verlof, gedetacheerd bij het Departement van Koloniën,) onder overlegging van eene quitantie van storting bij een der Rijksbetaalmeesters.

's-Gravenhage, 19 Nov. 1918.

Namens de Commissie,

De Voorzitter,

Mr. J. J. HAGEN.

Van de Afdeling Utrecht en Omstreken:

Het Bestuur maakt aan de leden bekend, dat de voordracht van den heer M. H. F. Giel, niet zal plaats hebben op 28 November, maar op Dinsdag 10 December a.s.

Namens het Bestuur,

J. J. LAGERS, Secretaris.

Bezoekt de St. NICOLAAS-UITSTALLING van „BOEATAN“.

THEATER VERKADE.

N.V. „HET HOFSTAD TOONEEL“.

Dir.: COR v. D. LUGT MELSERT.

Vrijdag 29, Zaterdag 30 Nov., 8.15 uur.
Zondagmiddag 1 December, 2 uur,

DE CONCUBINE

Indisch spel in 4 bedrijven door TOTOK.

Regie: COR v. d. LUGT MELSERT.

Het Vaderland schrijft:

Het stuk had bij het publiek groot succes.

De Nieuwe Courant schrijft:

De vertooning heeft het zeer talrijke publiek aangenaam bezig gehouden. „De Concubine“ zal nog wel een poos repertoire houden.

FAMILIE-BIOSCOOP.
PRINSESTRAAT.

Vanaf Vrijdag nieuw Hoofdnummer.

Vrijdag 2.30 uur MATINÉE.

Zaterdag 2.30 uur KINDERVOORSTELLING met OPTREDEN van

Professor MALACINI.

De man met de geheimzinnige handen!

Kinderen middag en avond toegang.

Plaatsbespreken, ook voor den volgende dag, ook per telefoon dringend aanbevelen.

Olympia Theater

Prins Hendrikplein 3 Tel. H. 9521

Nieuw Pracht-Programma van 29 Nov tot 5 Dec.

7de EPISODE VAN DE GROOTE DETECTIVE-FILM

THE CRIMSON STAIN MYSTERY

Het Mysterie van de Roode Oogen

Wie is PIERRE LA RUE?

Inzendingen uiterlijk op Vrijdag 5 Dec. a.s. vóór 12 uur v.m.

HIJ WOU EN HIJ ZOU!

Comedie in 2 Acten.

EEN ELZASSERDORP.

Fransche Soldaten vertellen hunne ervaringen.

De ramp van de Spoorwegbrug te Rotterdam.

ENZ. ENZ. ENZ.

Adverteeren doet verkoopen.

J. M. VAN KEMPEN & ZONEN
 Kon. Ned. Fabriek van Gouden en Zilveren Werken.
VOORSCHOTEN.
 FILIALEN te Weltevreden, Rijswijk 17;
 's-Gravenhage, Plaats 2; Rotterdam, Hoofdsteeg 26;
 Utrecht, Choorstraat 32; Middelburg, Lange Delft 138.

Spiegelfabriek en Kunsthandel. — Ecadrementen in alle genres. — Speciale Inrichting voor Vergulden.
PH. DE VOGEL
 OOSTERSTRAAT 45 - Tel. 365 - GRONINGEN
 Kunstzaal met doorlopende Tentoonstelling van Schilderijen, Etsen en Gravures.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
 HOFLEVERANCIER
Brood - Beschuit - Banket

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Leesen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Kopieer- en Vertaalwerk.

- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manieure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15**.
 Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.
 Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

- A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
- Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
- S. TAGOR, Inl. Veearts, Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
- IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informatie Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
- P. DE HAAN, Gep. N.-L. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
- J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

- a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B.
 Prijs: 1 exemplaar f 0.10, porto f 0.01; 50 ex. f 2.80,
 voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.
- b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER.
 Prijs: 1 exemplaar 5 cent, porto f 0.01; 50 ex. f 2.—;
 voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRUS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
 II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás” te Curaçao.
 Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankieerkosten.
 - b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
 - No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië**. (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
 Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
 - No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasniker-Industrie**. (2de, verbeterde druk).
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
 - No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië**.
 Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.
 - No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië**.
 Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
 - No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië**.
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
 - No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië**. (2de verbeterde druk).
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
 - No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië**.
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
 - No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië**.
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
 - No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië**. (2de verb. druk).
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
 - No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië**.
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
 - No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië**.
 Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- N.B. Beleeft verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

NIEUW GEOPEND
„AMPHION”
 Tea Room American Bar Restaurant
Heerengracht 48 - Den Haag - Tel. H. 8722.
 Origineele Whiskies. Alle buitenlandse Likeuren, enz.
 Eigen Wijnkelders.
 PLATS DE MATIN (Prix réduits). PLATS DE THEATRE.
 Concert van v.m. 11-1, van n.m. 4-7 en des 's av. van 8 1/2-12 uur.
 N.V. Bar Expl. Mij, Dir. A. SCHRAM.

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels
 Verhuur PIANO's van 15.- p. mnd of 50.- p. j. af.
 VLEUGELS „ 18.- „ „ 180.- „ „
REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
Afdeling Gebruikte Instrumenten.
 Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.
GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

MAISON LUERS FRÈRES
 HOFLEVERANCIERS
 Paleisstraat 6 Amsterdam
BED-, TAFEL- en HUISHOUDLINNEN
 tegen, naar verhouding der tijdsomstandigheden, billijke prijzen.

Joaillerie Artistique
J. STELTMAN
 BIJOUTIER - ZILVERSMID
Noordeinde 42a - Telef. H 8902
'S-GRAVENHAGE
 Uitsluitend Artistieke Modellen in
 Bijoux en hand-zilvermeedwerk
 Lees de gunstige persbeoordelingen in de verschillende Dag- en Weekbladen.

Goud Heeren Anker Remontoir f 40.-
 prima uurwerk.
ARMAND HORLOGES.
 GROOTSTE SORTERING. LAAGSTE PRIJZEN.
J. A. J. REMMERS, Prinsestraat 73a 's-Gravenhage ...

J. BRAND
 Tailleur pour Dames.
Fourrures-Amazones
LA HAYE,
 26 Papestraat - Téléph. Interc. 5599.

HET CENTRUM PARKSTRAAT 91a DEN HAAG
 Lancia en Jackson Automobielen
 Garage, dag en nacht geopend.
 Reparatie-werkplaats.
 Bijkantoor der gelijknamige firma te BATATIA

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Ka verstraat-Rokin

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

John Kennis

Ladies' and Gentlemen's Tailor

Weteringschans 251 Amsterdam

Magazijn geopend 9-6 uur. Telefoon N. 8321

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

J. FONDERIE Jr. Kort Achterom No. 17,
's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.

Specialiteit in: STAALWAREN.
Grote sortering in TAFEL- en DESSERTMESSEN
ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN,
SCHEERAPPARATEN SCHAREN.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's

PIANO's in huur f 6.- per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vth. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's-GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

2de Hands Meubelmagazijn
J. C. FERON,

VEENKADE 20 DEN HAAG

STEEDS IN- EN VERKOOP.

Atelier voor herstellingen en veranderingen.

Gevestigd sedert 1880.

Manicure. Postiche d'Art. Face Massage.

COIFFEUR MODERNE

PIERRE MATVELD

voorh. E. LETITRE.

Parfumeries françaises et anglaises.

Articles de Toilette en tous genres.

Spécialité de la Maison

"LA SUBLIME" EUCAL RASPARFAIT.

Crème Venus. - Eau de Cologne Russe.

Eau de Cologne 1813.

Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.

PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE.

LEVENSVZERKERING
LJFRENTEN
ONGEVALLENVERZEKERING
COLLECTIEVE
ZIEKTEVERZEKERING

LEVENSVZERKERING-MAATSCHAPPIJ
DE NEDERLANDEN

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

WINTER

STOFFEN
PEIGNOIRS
BLOUSES
KINDERJURKEN
KINDERMANTELS
ONDERGOEDEREN

WINTER

WIE er op gesteld is, solide nette,
goed opvallende

KANTOORBOEKEN

te gebruiken, bestelle dezelve bij de N.V.
BOEKDRUKKERIJ VOORH. FIRMA T. C. B.
TEN HAGEN, Den Haag.

Solide bewerking.

Billijke prijzen.

Magasin de Nouveautés

voorheen GEBR. LEVY

— APELDOORN —

Dames- en Kinder-Confectie

..... Mode-Artikelen.....

J. J. CREZEE,

3de Obrechtstraat 179a, DEN HAAG,

van der Werffstraat 118, SCHEVENINGEN,
bij de van Boetzelaerlaan,

geeft de hoogste waarde voor alle Opruimings-
goederen, geheele of gedeelten van Inboedels, oud Papier, Fles-
schen, Metalen, gedragen Kleederen, Tapijten,
enz. enz. enz.

G. J. Hilbrink

Heeren en Dames
Kleermakers.

Eerste Rangshuis

's-Gravenhage

Daendelsstraat 8.

Lid der N.V. Vereenigde
Nederlandsche Kleermakerijen.

Stoomvaart-Maatschappij „**NEDERLAND**”
AMSTERDAM.

Tijdelijke Passagiersdienst

Java-San Francisco vice versa
via Singapore, Manilla, Hongkong, Nagasaki en Honolulu.

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

Geregelde mail, passagiers- en
vrachtgoederendienst

tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen
Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en
Australië.

Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij
de Directiën te Amsterdam en te Batavia.

Verhuizen - Meubels bewaren

E. J. VAN SCHAICK

Boothstraat

Utrecht

Holland-Canada Hypotheekbank

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.

5 pCt. en 6 pCt. PANDBRIEVEN

Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 22.000.000.